

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

9^E JAARGANG

WOENSDAG 30 JANUARI 1924

No. 422

INHOUD

	Blz.
DE TWEDE ALGEMEENE VERKEERSCONFERENTIE VAN DEN VOLKENBOND I door Prof. Jhr. Mr. W. J. M. van Eysinga	98
De Industrialisatie van Nederlandsch Oost-Indië I door J. Sibinga Mulder	100
De Suikerhandel in 1923 door A. Volz	103
Een verkeerde oplossing van het Werkloosheidsvraagstuk door Ir. A. Plate	105
De Studie der Economie aan onze Universiteiten door Mejuffr. Mr. E. C. van Dorp	107
Het Rubbervraagstuk door Ir. M. Sanders	109
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Herleving van den Strijd inzake het Geldwezen door Dr. T. E. Gregory	110
AANTEKENING:	
Nederlandsche Acceptmaatschappij	112
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	112
MAANDCIJFERS:	
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	112
Emissies in December 1923	113
Rijkspostspaarbank	113
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	113—120
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.

29 JANUARI 1924.

De hooge toewijzingsprijs van het schatkistpapier bij de inschrijving van de vorige week deed direct vermoedens opkomen van een mogelijke verhooging van het bankdisconto. De discontomarkt bleef dan ook zeer vast; onder 4% pCt. werd slechts weinig papier geplaatst en herhaaldelijk werd voor 4¼ pCt. afgedaan. Het besluit van de Nederlandsche Bank om hare tarieven met ingang van Donderdag met een half procent te verhoogen, kwam dan ook niet geheel onverwachts en had aanvankelijk geen verdere verhoging van het marktdisconto ten gevolge. Later trok dit echter nog iets verder aan en moest 4¾ pCt. worden toegestaan. Op de prolongatiemarkt was de uitwerking sterker. Aanvankelijk was het aanbod van geld in verhouding tot de weinig omvangrijke vraag vrij groot en werd 4 pCt. genoteerd. Dit aanbod was echter slechts voorbijgaand en na de discontoverhoging liep de notering tot 5½ pCt. op. Slot 5¼ pCt.

* * *

Ondanks de op 24 dezer van kracht geworden renteverhoging geeft de disconto-portefeuille van De Nederlandsche Bank toch nog een kleine stijging te zien. De post binnenlandsche wissels op den weekstaat der centrale credietinstelling vertoont een vermeerdering van f 6,7 miljoen. Aangezien echter het

totaal der rechtstreeks bij de bank geplaatste schatkistpromessen terzelfdertijd met f 12 miljoen opliep, blijken de credietwischen van het bedrijfsleven, voorzover zij in deze post tot uitdrukking komen, toch eenigermate te zijn verminderd. Ook de beleeningen vertoonen een daling. In totaal stelden zij zich f 6,6 miljoen lager dan verleden week. De vermindering komt voor het grootste gedeelte voor rekening van de Hoofdbank en betreft vnl. de goederenbeleeningen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk steeg met f 1,2 miljoen. De zilvervoorraad der bank blijkt met een kleine f 500.000 te zijn toegenomen. De post papier op het buitenland bleef nagenoeg onveranderd. De diverse rekeningen op de actiefzijde der balans geven een daling van f 6,9 miljoen te zien.

De biljettencirculatie daalde van f 1018,8 miljoen tot f 1008,3 miljoen. De rekening-courant saldi vertoonen een stijging van f 4,1 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich f 1,7 miljoen hooger dan verleden week.

* * *

Op de wisselmarkt was deze week de rust weergekeerd. Weliswaar schommelden de Franken nog sterk; de schommelingen waren echter veel kleiner en bewogen zich voor Parijs tusschen 11.90 en 12.35, terwijl de afmetingen voor Brussel nog kleiner waren. De daling voor Kopenhagen kwam in het laatst der week weder tot staan, intusschen waren ook de Zweedsche en vooral de Noorsche koersen niet onbelangrijk mede getrokken, hetgeen vooral voor Stockholm, dat reeds verschillende maanden de pariteit met New York had kunnen handhaven, zeer opvallend was.

LONDEN, 26 JANUARI 1924.

In het begin van deze week had de geldmarkt een vast aanzien en varieerde de koers van daggeld tusschen 2½ pCt. en 3 pCt. Donderdag trad er een lichte reactie in, maar door den onzekeren toestand met de spoorwegstaking en als gevolg vertraging in de post, was Vrijdag de markt niet ruim te noemen en kostte daggeld gewoonlijk nog 2½—2¾ pCt. Vernieuwen van zevendaagsche leeningen kostte in het begin van de week 2½—3 pCt., maar tegen het einde behoefde men niet meer dan 2½ pCt. te betalen.

De discontomarkt was vast en de transacties bewogen zich op iets grooter terrein.

April Treasury Bills werden tegen 3% pCt. verhandeld.

2-mnds. prima bankaccept	3¾ pCt.
3- " " "	3 ⁷ / ₁₆ —½ pCt.
4- " " "	3 ¹ / ₂ — ⁹ / ₁₆ pCt.
6- " " "	3 ⁹ / ₁₆ — ¹¹ / ₁₆ pCt.

DE TWEDE ALGEMEENE VERKEERS- CONFERENTIE VAN DEN VOLKENBOND.

I.

Nadat de eerste Assemblée van den Volkenbond in December 1920 de bondsorganisatie voor het verkeer en het transit had in het leven geroepen met haar permanent secretariaat — een deel van het algemeene Bondssecretariaat —, hare geregeld bijeenkomende Commission Consultative et Technique en in de derde plaats hare Conférences Générales, heeft de eerste dier algemeene conferenties in de lente van 1921 plaats gevonden te Barcelona.

Behalve nadere regelen op de inrichting der Organisatie zelf heeft de barcelonaasche conferentie in hoofdzaak vastgesteld den tekst van twee der vier verkeersverdragen, die de Vredestractaten voorzien, dat nopens het transit en dat nopens de waterwegen.

Na Barcelona is de Commission Consultative et Technique, laatstelijk onder het zeer gewaardeerde voorzitterschap van den gezant van Uruguay te Madrid, den heer Fernandez Y Medina, met succes als schikkingsinstantie in een spoorwegaangelegenheid opgetreden en heeft zij zich voorts bezig gehouden met tal van internationale verkeerskwesities, waarvan er weldra eenige rijp waren voor een tweede algemeene conferentie, welke 15 November jl. te Genève bijeenkwam en op 8 December haar taak voleindigd had. Onder de bijzonder innemende leiding van den door den Conseil van den Volkenbond als voorzitter aangewezen italiaanschen oud-minister en senator, den milaaneischen groot-industrieel Conti, hebben de vertegenwoordigers van een groot aantal staten, — waaronder de niet-Bondsleden Duitschland en Turkije, terwijl Amerika eenen „waarnemer” had gezonden —, gróóttendeels in drie commissies vergaderd over vooreerst de twee algemeene verkeerstractaten, die Barcelona niet had kunnen onder dak brengen, dat over de spoorwegen en dat over de havens, en dan over twee elektrische ontwerpen, te danken aan een reeds te Barcelona genomen italiaansch initiatief.

De leden der nederlandsche delegatie, waarin naast den ondergeteekende (havens) de heer Kalff, lid der Directie van de Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht (spoorwegen) en de utrechtische hoogleeraar Mr. Verzyl (electrische zaken) zitting hadden, hebben gaarne voldaan aan het verzoek der redactie van de Economisch-Statistische Berichten, om ieder over één der drie genoemde onderwerpen in het weekblad iets mede te deelen.

Aan de bespreking van het haventreataat met aangehecht havenstatuut, dat op 9 December voor het moederland reeds was geteekend, mogen echter twee opmerkingen voorafgaan. Vooreerst deze, dat het goede resultaat, dat de conferentie ongetwijfeld gehad heeft, voor een groot deel te danken is aan de gelukkige samenwerking, die er zowel bij de voorbereiding door de Commission Consultative et Technique als op de conferentie zelf bij voortdoring bestaan heeft met internationale lichamen en vertegenwoordigers van het spoorwegwezen, den handel en de scheepvaart; genoemd mogen in dit verband worden de Internationale Kamer van Koophandel, het Spoorweg-Office Central te Bern, de Union Internationale des Administrations des Chemins de Fer, terwijl ook eenige der internationale rivierencommissiën ter conferentie vertegenwoordigd waren; tot algemeen leedwezen was het den heer Krölller, die ook uitgenoodigd was te komen, onmogelijk aan dit verzoek te voldoen. Uit het gezegde blijkt reeds, dat het niet de geheele waarheid was, toen boven werd vermeld, dat een groot aantal staten op de conferentie vertegenwoordigd waren. Naast de regeeringsgedelegeerden toch zaten als zoodanig de vertegenwoordigers van een aantal internationale verkeersorganisaties; ook formeel geëncadreerd in het delegatieverband hadden eenige dier vertegenwoordigers van spoorwegen, handel en scheepvaart zitting en meer dan eens is het aan het niet-gouvernementeële

element der conferentie te danken geweest, dat de bedachte internationale regeerings-gedelegeerden vóóruitgingen. Op de internationale statenconferentiën van vóór 1914 ontbrak dit niet-gouvernementeële element; zijn intrede in de officieele conferentiezalen is te danken aan den Volkenbond, en een zeer gelukkig voorbeeld daarvan is stellig de tweede verkeersconferentie geweest.

En in de tweede plaats is het ook aan het bestaan van den Volkenbond te danken, dat de conferentiën, die onder 's Bonds auspiciën worden gehouden, altijd weer kunnen beschikken over diens uitstekend permanent Secretariaat. Dit is een zeer groot en voorwaardelijk voordeel vergeleken bij het oude regime van vóór 1914, onder dezen éénen „mits”, dat de gedelegeerden nu niet vervallen in de hun maar al te gemakkelijke houding om te veel over te laten aan dit uitstekende Secretariaat, dat echter secretariaat moet blijven. Ik zou veel namen kunnen noemen van voortreffelijke Secretariatsleden, ook buiten de verkeersafdeeling, aan wier medewerking de conferentie veel te danken heeft, maar ik volsta met den éénen van den even scherpen als soepelen en bescheiden franschen Secretaris-Generaal der conferentie, den heer Haas.

Het is wel eigenaardig, dat de zeehavens, waar de volken meer dan ergens anders met elkaar in gedurige aanraking zijn en waar het „internationale” tastbaarder dan elders gevoeld wordt, in het internationale recht zoo weinig tot haar recht komen. Gedeeltelijk is dit de schuld der volkenrechtswetenschap zelf, die nu eenmaal voor veel tastbare dingen de oogen pleegt te sluiten en met name ook voor de vele elementen van het internationale havenrecht, die te vinden zijn in de tractaten van handel en scheepvaart, alsmede in de consulaire conventies, wier vredesregime in scherp juridisch relief komt te staan, als men daarnaast legt de havenbepalingen voor oorlogstijd, bijv. die uit de tractaten der tweede Haagsche Vredesconferentie van 1907. Maar sedert de Parijsche Vredesconferentie in een gelukkige inspiratie aankondigde een algemeen verdrag nopens het internationaal regime der havens kan de wetenschap niet meer blind blijven voor het probleem van het internationale havenrecht evenmin als de regeeringen dit kunnen.

Het door de Tweede Verkeersconferentie uitgewerkte havenstatuut heeft in navolging van de blijkbare bedoeling van art. 379 van het Vredesverdrag van Versailles zich beperkt tot de zeehavens, en omvat van deze slechts degene, die geregeld bezocht worden door zeeschepen en openstaan voor den buitenslandschen handel (art. 1); niet voor den algemeenen handel opengestelde havens, zooals wij die bijv. in Nederlandsch-Indië kennen, en die ook elders voorkomen, blijven dus buiten het Statuut.

Dit beoogt niet te regelen het internationale havenregime in zijn geheel, omvattende den rechtstoestand, waarin aldaar verkeerden schepen, personen en goederen, materies, waarbij noodzakelijkerwijze de bevoegdheden der vreemde consuls een groote rol spelen. Op het voetspoor van het havenartikel uit het waterwetenstatuut van Barcelona (het 9e) bepaalt het havenstatuut zich er in hoofdzaak toe aan vreemde schepen hun goederen en passagiers in de zeehavens de meestbegünstiging te verzekeren. In de meeste gevallen zal dus het vreemde schip behandeld worden gelijk de eigen schepen, en zoo bepaalde vreemde schepen ergens gunstiger dan de nationale mochten worden behandeld, dan zal die nog gunstiger behandeling tot alle vreemde schepen uitgestrekt worden. Dit is het groote beginsel, dat neergelegd is in het belangrijkste artikel 2 van het Statuut, welk artikel nu tot algemeen Bondsrecht verheft het ook door de Internationale Kamer van Koophandel in haar vergadering te Rome zoo sterk onderstreepte desideratum van het „no flag discrimination”, geen bevoordeeling der eigen vlag. Ook op de Tweede Verkeersconferentie werd van

verschillende zijden, met name ook weer door de Internationale Kamer van Koophandel, in het algemeene internationale belang aangedrongen op dit verbod van differentieering naar de vlag ten aanzien van alles wat het gebruik van de havens betreft, bijv. de haven-gelden, de aanwijzing van laad- en losplaatsen enz. Intusschen kan deze gelijke behandeling van allen vrijwel illusoir gemaakt worden, wanneer dadelijk na de lossing of vóór de inlading differentiatie mogelijk zou zijn, met name ter zake der douanerechten; zonder verbod om ten opzichte van die rechten te differentieeren zou het Statuut practisch niet veel beteekenen; art 5 houdt dat verbod dan ook in. Reeds bij de bespreking van dat artikel werd echter de vraag gesteld, of deze uitbreiding niet eigenlijk al bracht buiten de havens, wier regime enkel en alleen te regelen viel; en veel sterker werd die vraag nog gehoord, toen de britsche delegatie voorstelde, om de landen, in wier gebied de havens liggen, ook te verbieden elke differentiatie naar de vlag ten opzichte van de *spoorwegtarieven* naar of uit de havens. Na harden strijd — de zonderlinge redactie van art. 6 is het gevolg van dien strijd — werd het britsche pleit, waarbij ook de nederlandsche delegatie zich gaarne aansloot, gewonnen.

Beteekent het verbod van „flag discrimination” dat b.v. in een britsche haven een nederlandsch schip aanspraak kan doen gelden op evenveel inladingen als een portugeesch schip? Een ieder begreep, dat dit niet de bedoeling kan zijn en dat aan de vrije concurrentie niet geraakt mag worden. Slechts mag de *havenadministratie*, of deze ligt in handen der overheid zelf of in die van geconcessioneerde particulieren, niet differentieeren; dit blijkt duidelijk uit de bewoordingen van het artikel, maar is ten allen overvloed door den bekwamen japonschen rapporteur, den heer Sugimura, nog in het rapport vastgelegd, en dezelfde gedachte komt in het rapport voor, wanneer dit bij art. 11 het geval bespreekt, dat het loodswezen aan het particulier initiatief zou zijn overgelaten.

Tal van zeehavens en juist de belangrijkste op het West-Europeesche continent, zooals Antwerpen, Hamburg of Rotterdam, liggen tevens aan internationale rivieren en vallen dus, voorzover de oeverstaten dier rivieren de algemeene waterwegenconventie van Barcelona aanvaard hebben, ook onder het boven reeds vermelde art. 9 dier conventie, dat wel tot grondslag van het havenstatuut heeft gestrekt, maar toch niet volkomen gelijkkluidend is met dat statuut. Welk statuut moet nu toepassing vinden in geval van verschil? De conferentie heeft hier gereedelijk aanvaard het antwoord, dat de Secretaris-Generaal der Centrale Commissie voor de Rijnvaart, de heer Hostie, had formuleerd, dat n.l. krachtens het gelijkkluidend art. 20 der twee statuten, altijd toepasselijk moet zijn het voor het vrije verkeer gunstigste artikel.

De niet altijd gelukkige herziening der wereldkaart na den grooten oorlog, ten gevolge waarvan tal van nieuwe geënclaveerde of gedeeltelijk geënclaveerde binnenstaten zijn ontstaan, heeft ten bate van die staten aan de z.g. havenservituten nieuwe beteekenis geschonken. Talrijk zijn de havens of havengedeelten, die, gelegen in land A, krachtens tractaatsbepaling meer bijzonder ten dienste staan van het verkeer naar of van het geheel of gedeeltelijk geënclaveerde land B; europeesche voorbeelden van zoodanige havens zijn Hamburg en Stettin ten bate van Tsjechoslowakije, Dantzig en Memel ten bate van Polen; ook Saloniki, en misschien weldra Vado ten bate van Zwitserland, zijn hier te noemen. Het havenstatuut heeft deze belangrijke havengroep niet vergeten en in art. 15 ervoor gezorgd, dat ook in die havens differentiatie naar de vlag verboden zal zijn.

Up to date is het Statuut ook, waar uit art. 13 duidelijk blijkt, dat de *staatskoopvaardijvloten*, die de wereld, althans voorloopig nog, aan den grooten oorlog dankt, er natuurlijk ook onder vallen; niet echter oorlogs- of politieschepen dan wel alle andere vaar-

tuigen, wanneer deze uitsluitend dienen voor de maritieme, de militaire of de luchtstrijdkrachten. Wat de gewapende handelsvaartuigen betreft, Churchill's uitvinding van 1913, die in den grooten oorlog zulk een belangrijke en voor de onzijdigen dikwijls lastige rol gespeeld heeft, dat deze „armed merchantmen” geweerd kunnen worden, zoo zij gevaarlijk worden, dit wordt gewaarborgd door de artikelen 16 en 18.

Ar. 16. „Il pourra être exceptionnellement, et pour un terme aussi limité que possible, dérogé aux dispositions des articles 2 à 7 inclus par des mesures particulières ou générales que chacun des Etats contractants serait obligé de prendre, en cas d'événement grave intéressant la sûreté de l'Etat ou les intérêts vitaux du pays, étant entendu que les principes du présent Statut doivent être maintenus dans toute la mesure du possible.”

Ar. 18. „Le présent Statut ne fixe pas les droits et devoirs des belligérants et des neutres en temps de guerre; néanmoins, il subsistera en temps de guerre, dans la mesure compatible avec ces droits et ces devoirs.”

Door velen, ook door ons, werd het betreurd, dat ook de visscherschepen, alsmede de opbrengst van hun bedrijf gesloten zijn moeten worden buiten het Statuut (art. 14); met name Frankrijk was niet te vinden voor het verbod van vlaggedifferentiatie ten opzichte van vreemde visscherschepen.

Ook thans weer leverde de cabotage, de kustvaart, groote moeilijkheden op. Zeer veel landen blijven de vaart van de ééne nationale haven naar de andere voorbehouden aan de eigen vlag. Dit kan een geweldige beperking worden van het „no flag discrimination”, wanneer men bedenkt, dat sommige landen aan twee zeeën of twee oceanen liggen, zooals bijv. Frankrijk (vaart van Duinkerken op Marseille) of Amerika (vaart van San Francisco op New York) en wanneer men denkt aan de koloniën of overzeesche gewesten: onder het nieuwe etiquette *kustvaart*, kan dan de oude gereserveerde *koloniale* vaart herleven en dat doet ze ook inderdaad. Sluit men dus de kustvaart van het Statuut uit, gelijk de Conferentie, geresigneerd, deed (art. 9), dan beteekent dit feitelijk een zeer groote vermindering van de beteekenis van het Statuut. Had men nu niet althans voor de vaart tusschen de verschillende deelen van een land — moederland, dominions, overzeesche gewesten, koloniën, enz. — de mogelijkheid aan vlaggedifferentiatie kunnen uitsluiten? Dat deze vraag ontkennend werd beantwoord, illustreert, hoe de niet-universaliteit van den Volkenbond ook in technische aangelegenheden onaangenaam voelbaar kan zijn. Amerika! Met dit reusachtige niet-Bonds lid, dat sterke tendenties heeft in zake de differentieering voor de kustvaart, viel op de conferentie niet te onderhandelen, al was er een amerikaansche „waarnemer”. Met veel Bondsleden nu bezit Amerika de meestbegunstigingsclausule; ging men dus in het Statuut de nationale ongebondenheid op het punt van de kustvaart althans gedeeltelijk aan banden leggen, dan zou Amerika krachtens de meestbegunstigingsclausule daarvan wel profiteren, echter zelf vrij blijven in zijn bescherming der eigen vlag en dat wilde men niet. Maar mochten dan de koloniale landen geheel vrij blijven ten opzichte van hun „koloniale vaart”? Het is ook duidelijk, dat velen deze vraag niet bevestigend wilden beantwoorden; de engelsche algemeene verkiezingen hadden ook nog niet plaats gehad! Uit deze moeilijkheid is men geraakt door het aannemen eener *aanbeveling*, wier strekking het juist is voor de vaart tusschen de verschillende deelen van een land — moederland, dominions, overzeesche gewesten, koloniën, enz. — de mogelijkheid van vlaggedifferentiatie uit te sluiten. Het zijn vooral de japanesche, de italiaansche, de deutsche, de belgische, de britsche en de nederlandsche delegatie geweest, die tot deze recommendatie hebben meegewerkt.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, dat ook het havenstatuut het lot deelt van zooveel internationale collectieve tractaten, waarin een groot beginsel vooropgesteld wordt om dan gevolgd te worden door een aantal meer of minder ingrijpende beperkingen van

dat beginsel. Dit geldt ook van het 12de artikel, dat in hooge mate tegemoet is gekomen aan italiaansche wenschen ten opzichte van de bescherming van het gepatenteerde emigrantenvervoer over zee.

Bijzonder interessant en van principiele beteekenis is art. 8 van het Statuut, dat de in art. 2 vooropgezette wederkeerigheid (reciprociteit) nader uitwerkt. Dat het verdrag wederkeerig zou moeten zijn in dien zin, dat *alle* verdragslanden er tegenover *alle* andere landen zouden zijn, was iets, dat niemand ontkende. Maar een scherp meningsverschil rees ten opzichte van de vraag, wat had te geschieden, als een staat zou meenen, dat een andere staat tegenover hem het tractaat niet had nageleefd, de reciprociteit dus was verbroken. Van verschillende kanten, met name door Frankrijk, maar ook door anderen, o.a. Zuid-Amerikaansche staten, werd de noodzakelijkheid betoogd, dat de gelaedeerde staat dan over snelwerkende sancties moest kunnen beschikken, ten einde den schender van het tractaat tot naleving te dwingen door ook hem de weldaden van het Statuut te ontnemen; zoodanige snelwerkende sancties werden het beste opvoedingsmiddel genoemd tegenover staten, die het Statuut zouden willen schenden. Hiertegenover werd, met name door Nederland, maar ook door andere landen betoogd, dat in het kader van den Volkenbond geen plaats is voor eigenrichting in den vorm van de, tegenwoordig sancties genoemde, represailles, maar wel voor rechtsherstel in één der vele vormen, die het Grondverdrag kent; er werd voorts op gewezen, dat represailles, ook kunnen voorkomen onder het *voorwendsel* dat het Statuut niet zou zijn nageleefd, of in de verkeerde meening, dat zulks was geschied, en dat represailles en contra-represailles tot de meest ontwrichtende factoren der internationale rechtsorde behooren; dat ten slotte eenzijdige justitie de beste is. Het is teekennend voor de mentaliteit, die de organen van den Volkenbond zelf kunnen hebben, dat zoo kort na het grieksch-italiaansche Corfoegeschil de tegenstanders van de eigenrichting in het bondsrecht zelf, alle zeilen hebben moeten bijzetten om art. 8 tot iets voor hen aannemelijks te maken. Het artikel voorziet nu, na diplomatieke waarschuwing, de schorsing (suspension) van het „no flag discrimination”, maar tegenover deze snelwerkende eigenrichting in verzachten vorm stelt het artikel het snelst denkbare jurisdictionele redres, n.l. het eenzijdig beroep bij rekest op het Permanente Hof van Internationale Justitie, dat recht zal doen in kort geding, (vgl. art. 29, 30 en 40 van het Statuut van het Hof, 1921 S. 1049). De eigenrichting wordt hier dus op den voet gevolgd door een bij voorbaat aanvaarde, onpartijdige en snelle rechterlijke uitspraak, en dit is mischien het beste middel om haar in de practijk achterwege te doen blijven.

Artikel 8 derogeert aan de bepalingen in het Statuut nopens de oplossing van geschillen over de uitlegging of de toepassing van het Statuut. Deze oplossing kan langs allerlei wegen geschieden en als die falen altijd door een arbitragecommissie van drie leden. Het Permanente Hof van Internationale Justitie is in dit verband dus niet gekozen in tegenstelling tot wat in de twee statuten van Barcelona geschied was. Dit duidt al op het duidelijk merkbare ebbende tij ten opzichte van de geneigdheid om de Volkenbondsjurisdictie te aanvaarden, dat sedert Barcelona is ingetreden. Terwijl het aanvankelijk zelfs in de bedoeling lag, voor de twee Geneefsche statuten de verplichting om de rechtspraak van het Hof van Justitie in te roepen uitdrukkelijk uit te sluiten voor staten, die 's Hof's verplichte jurisdictie reeds in het algemeen aanvaard hadden, hebben de landen voor wie dit het geval is, o.a. Nederland, het toch daarheen geleid, dat althans dit op zij laten liggen van het Hof van Justitie werd voorkomen.

Het nieuwe Volkenbonds-havenstatuut is gebaseerd op liberale beginselen, zooals wij die sedert lang ook

in Nederland kennen en verdient spoedige goedkeuring door de Staten-Generaal.

W. J. M. VAN EYSINGA.

DE „INDUSTRIALISATIE” VAN N.-O.-INDIË.

I.

De heer J. Sibinga Mulder schrijft ons:

Het was onder het bewind van G.-G. Idenburg, dat men in Indië tot het besef kwam, dat door den snellen aanwas van de bevolking op Java, de tijd niet ver meer zou zijn, dat de bodem de bevolking niet meer zou kunnen voeden in dien zin, dat de bevolking geen voldoende bestaan meer in de bodemcultuur zou vinden en dat de industrie in het algemeen daaraan moest tegemoet komen. Men sprak van de noodzakelijke *industrialisatie* van Indië. Een dik woord. Industrialisatie van een land, tot heden in hoofdzaak en door natuurlijke oorzaken voor landbouw en landbouwindustrie aangewezen, gaat niet op bevel, noch enkel uit zijn noodzakelijkheid, door eenige of meerdere menschen ontdekt.

Overal vindt de industrie natuurlijke oorzaken, hetzij het voorkomen van grondstoffen in overigens voor de bewerking geëigende streken, hetzij economisch bruikbare arbeidskrachten en dan nog gecombineerd met goede ligging ten opzichte van wereldmarkten en consumptiegebieden. Overal op de wereld zien we industrieën meestal eerst in het klein ontstaan en pas dan ontwikkelen zij zich tot groot-industrieën of groote industrieën, wanneer ze de omstandigheden weten te *beheerschen*.

Maar men meende werkelijk, dat Indië eene uitzondering op dien regel zou maken. Immers er werden in Indië meerdere grondstoffen gevonden van even goede kwaliteit als in andere landen, b.v. voor ceramische industrie, hout-industrie, ijzerindustrie, papierfabricatie, textiel-industrie, enz. enz. Men moest er de aandacht op vestigen en dan zouden de industrieelen en daarmede de industrieën uit andere landen wel komen.

Er werd een commissie ingesteld voor de „fabrieksnijverheid” bestaande uit industrieelen zou men denken? Neen, daar zaten tal van personen in, die ver van de industrie afstonden, er geen flauw begrip van hadden, als de algemeene secretaris, de president van de Javabank, de president van de Kamer van Koophandel in Batavia, enz., en verder de directeur van Gouvernements Bedrijven en de directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel. Voorzitter was de vice-president van den Raad van Indië, later de voorzitter van den Volksraad, zoöloog van beroep.

Er was een vakman aan de commissie toegevoegd, Ir. van Reigersberg Versluys. Die Commissie speurde via Ir. Versluys naar mogelijkheden, maar moest al spoedig ervaren, dat commissies niet voldoende zijn om industrieën te vestigen. Het resultaat was nul.

Aan het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel was eene afdeeling Nijverheid en Handel, die zich bezig hield met het onderzoek van grondstoffen enz. en trachtte te zijn een vraagbaak voor allen, die zich in de richting der nijverheid wilden bewegen. De Chef van het Dept. van L., N. en H., Dr. Lovink, kwam in die commissie, waarvan hij gewoon lid was, al spoedig in het gedrang en men zag hem er niet meer. Zijn positie als hoofd van het Departement was in die commissie onmogelijk. Er concentreerde zich in die commissie een idee, dat men moest trachten meerdere industrieën binnen de stelling Bandoeng te vestigen als zwavelzuur, soda, textiel, papierindustrie enz., enz., om in geval van oorlog die stelling van grondstoffen voor munitie enz. enz. te kunnen voorzien.

Ir. Versluys trad af en Ir. v. d. Waerden trad in zijn plaats. Dat was in begin 1919. Maar in Aug. 1918 was er iets gebeurd, dat de leiding van de nijverheid meer moest concentreeren in het Departement van L., N. en H. Bij Kon. Besluit nl. was de afdeeling Nij-

verheid en Handel van het departement gesplitst in een aparte afdeling Nijverheid en een dito Handel, elk onder een eigen hoofd en was het departement van L., N. en H. en dus zijn chef, de directeur, *belast met de bevordering van de nijverheid in haar ganschen omvang.*

Het is duidelijk, dat een lichaam, dat onafhankelijk van dat Departement hetzelfde moest doen, nu onbestaanbaar was. Maar de Regeering verzuidde de opheffing van die nu ook staatkundig onmogelijk geworden commissie, noch veranderde haar taak in die van eene commissie van advies voor de fabrieksnijverheid naar het voorbeeld van die voor den handel. In die laatste commissie die meermalen, vooral in den crisistijd, goede diensten bewees, zaten enkel deskundigen op handelsgebied en ze zaten en zitten daar onder het presidium van den departementschef, die met de bevordering van de handelsbelangen is belast als directeur van L., N. en H.

Kort na aankomst van ondergeteekende verscheen Ir. v. d. Waerden op Java en reeds bij de eerste vergadering van de commissie bleek het, dat deze meende *de leider* te zijn van de Nijverheidsbevordering en de directeur van L., N. en H. — n.b. bij Kon. Besl. van Aug. 1918 belast met de bevordering van de nijverheid in haar ganschen omvang — daar voor spek en bonen zat!

Ir. v. d. Waerden en in nijverheidszaken totaal onvoegden voerden er het hoogste woord, plus de directeur der Gouv. Bedr. en het was voor den wettig aangestelden leider onmogelijk in die commissie mede te werken. Hij deed als zijn voorganger en liet er zich niet meer zien. Hij klaagde zijn nood aan den toenmaligen G.-G. van Limburg Stirum en deze was het met hem eens, dat dit eene onmogelijke toestand was. Maar de gelegenheid was gunstig, die binnenkort te veranderen. Immers de voorzitter van den Volksraad Dr. Koningsberger, zou dra repatriëren. Dan zou de directeur van L., N. en H. voorzitter worden. De commissie zou in eene van advies worden veranderd en dus eerst ontbonden worden, waarna ze uit enkel deskundige leden zou worden samengesteld. Maar het plan is nimmer uitgevoerd. (Ir. v. d. Waerden zou voor fabrieksnijverheidszaken als hoofdamtenaar aan den directeur van L., N. en H. zijn toegevoegd, dus in departementaal verband zijn gekomen en onder controle en leiding van dien directeur, tenzij een anderen uitweg voor hem gevonden werd).

Er kwam oneenigheid over andere zaken tusschen den G.-G. en den directeur van L., N. en H. en nadat Mr. 's Jacob enige maanden wvd. voorzitter was, werd het gedelegeerd lid tot voorzitter benoemd en kregen wij dus den toestand, dat de wettige leider er onder den hamer van een lager in rang zijnd ambtenaar zou zitten. De directeur van L., N. en H. verzocht ontslag als lid der commissie, wat geweigerd werd. Ten slotte werd dit *oneervol* verleend. Immers hij werd ontheven zonder eenige bijvoeging, hetgeen volgens geldend staatsblad niet anders kan betoekenen dan „oneervol”. Eenigen tijd te voren was de direct. van L., N. en H. *eervol* ontheven van de functie van H.-Insp. van het boschwezen. De tegenstelling was er dus. De commissie stierf zoo zoetjes aan bijna uit, werd slechts een enkele maal aangevuld en gaf nog slechts eenige malen adviezen.

Wat toch was het geval? De afdeling Nijverheid van het Departement, onder de kundige leiding van Dr. de Jong, ging met kracht voort met de bestudering en onderzoeking der diverse nijverheidsmogelijkheden. Haar laboratorium onderzocht tal van grondstoffen uit diverse deelen van Indië, de afdeling onderzocht transport- en verwerkingsmogelijkheden, rentabiliteitskansen enz. enz. en het werd een veel geraadpleegde vraagbaak voor allen, die in Indië waren of naar Indië kwamen met industrie belangen.

Voor al begin 1919 kwamen meerdere Europeanen, meest Hollandsche groot-industrieelen, naar Indië voor onderzoek. Zij verwachtten bij aanwezigheid van

goede grondstoffen, vooral economischer arbeidsvoorwaarden dan toen in Europa bestonden. Ik herinner mij eene groote aardewerkfabriek, de Picus triplex-fabriek, een textielfabrikant, een chocoladefabrikant, een likeurstoker, een glasfabrikant, enz. Maar behalve de likeurstokerij (Soerabaia, en nu weer opgeheven) kwam er niets van terecht. De aardewerk-fabrikant moest zijn grondstoffen uit alle deelen van den Archipel bij elkaar brengen, o.a. caoline van Sawah Loentoe, andere stoffen van Java, maar veldspaat ontbreekt vrijwel geheel in Indië. Picus vond niet voldoende emplooi voor zijn fabricaat, dat hij voor huisomwanding voor inlanders wilde gebruiken. De witte mieren bleven er niet af en de kwestie van de lijm was voor zoo'n groot bedrijf in dat klimaat niet opgelost. (De afd. Nijverheid loste dat laatste probleem voor triplex kisten op).

De textielfabrikant achtte zijn industrie daar alleen mogelijk met een groot contract voor hoogen prijs en flinke dividend-garantie. De papierfabrikant dacht er niet anders over en zoo gingen ze allen naar huis. De omstandigheden waren in Indië voor die en meerdere industrieën niet beter, maar slechter dan in Europa. Men vergete daarbij niet, dat alle transport van grondstoffen en ook van afgewerkte producten in Indië relatief moeilijk en duur is, afgescheiden nog van het aanvoeren van hulpstoffen.

Ook de ijzer-industrie werd niet vergeten, zooals we straks zullen zien en met geen beter resultaat. Ik kwam tot de slotsom, dat de Regeering door haar Afdeling Nijverheid van het Departement van L., N. en H. door moest gaan met onderzoeken, het op kleine schaal beproeven en bij gebleken mogelijkheid de aandacht vestigen op mogelijkheden en anders niet. Die afdeling beschikt over een rijke kennis, die elk ten dienste staat.

Ze werkte en werkt ook voor inlandsche industrieën voor leerlooierij, batikkerij, verffabricatie, weverij (verbeterde toestellen) enz. enz. Ze heeft een proef-looierijtje, weverijtje enz., deskundigen voor textiel-industrie, steen- en pannenkokerij, looierij, batikkerij enz. Haar ambtenaren dringen hun kennis enz. aan niemand op, maar als vriend en raadgever staan ze blank en bruin, groot en klein met raad en daad ter zijde.

Helaas kwam al spoedig een tijd, dat het scheen alsof niemand, behalve de inlander, het departement voor nijverheidszaken noodig had. Het liep droog. De voorzitter der nijverheidscommissie zetelde op Batavia, deed het voorkomen alsof hij *het* Nijverheidsdepartement was en ving daar iederen industrieel enz. op, gaf niet alleen adviezen, maar nam daadwerkelijk de leiding van de fabrieksnijverheids-bevordering in handen.

Ondertusschen had de Regeering, beschikkende over een deel van de f 60.000,— die op de begroting stonden voor nijverheidsbevordering, voor f 40.000,— deelgenomen in het Hoogoven-bedrijf in de Lamongs. Totaal mislukt. Dat ijzer was veel te kostbaar, de oud-cavalerie-officier, die er zijn tijd, geld en energie aan gaf, kon het bedrijf niet tot levensvatbaarheid brengen. De Regeering had zich door een groot en kostbaar contract geïnteresseerd in de oprichting van een groote papierfabriek te Padalarang bij Bandoeng. Dat contract zal de eerste drie jaren eenige tonnen kosten.

Toen men de fabriek bouwde bleek er niet voldoende water voor het bedrijf te zijn. Men boorde putten. Onvoldoende! Toen heeft men een leiding van enkele KM. moeten graven!!! Het water is er nu en technisch gaat de zaak naar wensch.

Waarom die fabriek in de stelling Bandoeng moest zijn weet niemand. Mij dunkt, bij beleg zal men niet allereerst behoefte hebben aan papier. Het stroo wordt tot in het Indramajoegebied gekocht en op de P. en T. landen in het Oosten van de residentie Batavia en per spoor naar Padalarang vervoerd, alles met groote kosten! Nu gaat dat bij den hoogen prijs door de Re-

geering gegarandeerd, maar of dat zal blijven wanneer de Regeering vrij staat om den wereldprijs te betalen of anders elders te koopen is zeer de vraag. Merkwaardig is het dat men dadelijk begon met voor het paddistroot, tot dien tijd vrijwel waardeloos, een prijs te betalen, die dien van het beste stroot in Holland nabij kwam en waar dan nog de transportkosten bovenop komen. Hadden opkoopters daarbij belang?

Maar wat heeft Indië aan zulke kasplanten die, vrij gelaten, nimmer het leven kunnen geven aan soortgelijke industrieën in Indië, niet met subsidies maar vrij en concurrentievaardig? Daarmede alweer wordt Indië niet geïndustrialiseerd.

Het gedelegeerd lid was bezig met op soortgelijke wijze eene textielfabriek te vestigen, die schatten aan de Regeering zou kosten. Zijn plannen met een Regeeringssubsidie voor een jodium-onderneming leden gelukkig finaal schipbreuk. Van proeffabrieken voor zoutzuur, soda, zwavelzuur (er is een zwavelzuurfabriek te Soerabaia) komt niets, dank zij het advies van den directeur van L., N. en H. en de beslissing van den G.-G. Van het plan in zake de glasfabriek ter Sumatra's Oostkust zal om dezelfde reden ook niets komen, wanneer er Regeeringgarantie of -subsidie voor wordt geëischt. Trouwens die plannen hebben ter Sumatra's Oostkust nog eenen bitteren nasmaak gelaten.

De tegenwoordige G.-G. ziet de dwaasheid van dien roep om „industrialisatie” in, maar ook dezen G.-G. ontbreekt de kracht om de commissie te ontbinden en haar voorzitter huistoe te zenden.

We zien sedert begin 1919 het merkwaardig verschijnsel, dat een landsinstelling, het Dept. van L., N. en H., wordt gesaboteerd door een landsambtenaar, blijkbaar met toestemming van de Regeering; immers zij verhindert het niet. Toch zal op den duur m.i. het rustige, weloverwogen werk van de Afd. Nijverheid van het Dept. van L., N. en H. de overwinning behalen niet alleen, maar als onderzoekend, beproevend en overwegend instituut van steeds grooter betekenis worden voor de ontwikkeling van industrieën, die langs *geheel natuurlijke weg* bestaansmogelijkheid in Indië kunnen vinden.

Intusschen had nog iets anders plaats in het belang dier z.g. industrialisatie van Indië. De Regeering besloot, dat voor gouvernementen-aankopen tot een maximum van 10 pCt. voor in Indië gefabriceerde producten mocht worden betaald boven den prijs van producten van elders ingevoerd. Men meende hierdoor een krachtigen steun te kunnen geven, bijv. aan de ijzerindustrie, verfindustrie, enz., die kleiner of groter in Indië bestaan. Die 10 pCt. is facultatief, elk geval dient op zich zelf beoordeeld te worden, maar zooals het steeds gaat, meende men al spoedig een vast recht daarop te hebben boven leveringen van buiten Indië.

Het kan mogelijk zijn, dat men voor industrie-producten van Indischen bodem, die 10 pCt. surplus betalende, die industrie bevordert door haar een goed bestaan te geven en vooral navolging, dus uitbreiding, terwijl ze voor alle niet gouvernementen-leveringen aan de wereldmarkt-prijzen gebonden blijft. Maar ook daarin zit iets onnatuurlijks. Het kan tot groote onbillijkheden leiden, als het leveringen betreft van zaken, die vrijwel gereed als z.g. ruw materiaal worden ingevoerd en enkel na ampele bewerking met de Indische relatief goedkope werkkrachten worden in elkaar gezet als eind-product. Ik herinner bijv. aan kapconstructies waarvan, als ze, gelijk meest in Indië, van eenvoudige constructie zijn, het ijzer wordt geponst en geknipt en niet veel meer en waarbij van niet concurrentie-mogelijkheid, ten opzichte van leveranciers in Europa geen sprake is. Dan is die 10 pCt. een *extra extra* cadeau, zonder eenige reden en geheel buiten het doel staande, nl. voor Indië (niet voor *enkelen*) voordeelige, nuttige en *noodige* industrieën te bevorderen en als levensvatbare industrieën op de been te helpen.

Maar waar is de grens? Daarin schuilt ook alweer een groot gevaar. Maar er is ook een groot staatkundig-economisch gevaar in. We hebben ten slotte toch Indië en Nederland in hun onderling verband te beschouwen. Beide een integreerend deel van „grootere Nederland” en het gaat niet aan, dat met staatsgeld industrieën in het eene deel van grootere Nederland worden bevoordeeld in *zoo'n mate*, dat ze belangrijk *nadeel* brengen voor gelijke industrieën in een ander deel van die staatseenheid. Alleen dan, wanneer voor het bestaan, voor het levensbelang van dat eene deel een lokale industrie absoluut onmisbaar is, zou zoo iets verantwoord kunnen zijn.

Maar het ging helaas onder G.-G. van Stirum wel degelijk ook *tegen* het moederland. Was niet de Nederlandsche Handelmaatschappij de Oost-Indische Compagnie redivivus? Hij zocht Amerikaansch kapitaal om zich in Indische landbouw, industrie enz., te interesseeren, niet enkel ter ontwikkeling van Indië maar ook als *tegenwicht* tegen het Nederlandsch kapitaal. Hij hoopte, de tijdelijke, gedurende den oorlog in Amerika gevonden afzetmarkten voor de Indische producten, te behouden in normalen tijd, ook *ten koste* van onze Hollandsche markten van waaruit het Nederlandsche kapitaal Indië's bevolking wellicht terroriseerde en uitzoog?

Daarom zond hij een der directeuren der Javasche Bank, den heer v. d. Berg, naar Amerika ter onderzoek. Hij was verbaasd, om geen ander woord te gebruiken, toen de nieuw opgetreden directeur van L., N. en H. hem als zijn meening te kennen gaf, dat na den oorlog, na wegneming der scheepvaart-belemmeringen, de producten en hunne kapitaliseering hun ouden loop zouden hernemen en we enkel zouden behouden het feit, dat onze producten meerdere bekendheid vooral in Amerika en Australië zouden hebben gekregen en een grooter debiet, maar naast enkele nieuwe, meestal via de *oude* handelscentra.

Maar in zijn m.i. anti-nationaal gevoel ging hij nog een stap verder, waarmee hij onder het mom van bevordering der Indische industrie een grooten klap gaf aan de Nederlandsche, maar ook aan de Indische ijzer-industrie, de laatste niettegenstaande die merkwaardige voorsprong van 10 pCt. Hij kreeg aarraking met een groot Duitsch concern, de Rhein-Elbe-Union en stelde hun zeer groote leveringen van spoorwegmateriaal en bruggen in het vooruitzicht, mits zij op Java een groote ijzer-constructiefabriek stichtten.

Hiermede zou alle concurrentie voor de Ned. ijzer- en staalindustrie worden geweerd, maar dat ook de Indische dito, die met Ind. en Ned. kapitaal al bestond, een geweldigen klap zou krijgen, daaraan werd niet gedacht. Maar merkwaardiger wijze ging dat alles om buiten den directeur van L., N. en H. Het was het gedelegeerd lid, dat de onderhandelingen vrijwel cnafhankelijk voerde, meerendeels te zamen met den chef van den Ind. Centr. Aanschaffingsdienst (waarover straks) en den directeur van Gouvernementenbedrijven. En men ging, geheel op eigen houtje (een onder G.-G. v. L. S. steeds meer gebruikelijken weg) zoover, dat men moreel bindende beloften deed met consequenties voor millioenen. Men stelde weliswaar voorwaarden om te voorkomen, dat in Indië b.v. bruggen en wagens eigenlijk enkel in hoofdzaak zouden worden gemonteerd en dus een werkelijke industrie, die uit grondstoffen producten gereed maakt een fictie zou zijn, maar ook hierin zijn de grenzen niet te trekken. Geen technicus zelfs kan ze juist omschrijven. De R. E. U. ging met groote energie aan den arbeid om een groote fabriek te Cheribon te bouwen. (Waarom te Cheribon, dat geen haven, enkel een goede reede en geen achterland als bijv. Soerabaia of Batavia heeft?)

Maar nu moest het contract geteekend worden en dat kon niet zonder het ministerie van den Departementschef, waaronder de Ind. Centr. Aanschaffingsdienst ressorteert en toen kwam de directeur met dat contract bij den verantwoordelijken departementschef,

die daarmee voor het *allereerst* kennis kreeg van een plan, ja voor een groot deel eene afspraak, waarmede niet alleen millioenen waren gemeoid, maar die ongehoord nadeelig was, onrechtvaardig voor en tegenover de Nederlandsche industrie in *grootere Nederland*. Daar had het vreemde, in casu Duitsche kapitaal, een reuzenvoorsprong gekregen met het geld, door Nederlandsche onderdanen in Indië als belasting opgebracht, door landbouw, nijverheid en handel, ja wat niet al, met voor verreweg het allergrootste deel Nederlandsch kapitaal, voor een klein deel Indisch kapitaal, gedreven!

Daar was dus het groote en grootsche effect van dat ongeleide, ongecontroleerde streven. Ik noem het een schande tegenover het Nederlandsche en Indische kapitaal en de ijzer- en staalindustrie van grootere Nederland. De directeur van L., N. en H. ging met het concept persoonlijk naar den G.-G. te Weltevreden en diens verontwaardiging was niet minder groot. Mr. Fock ontdekte als oud-advocaat in het stuk nog een paar gevaarlijke punten, die gewijzigd moesten worden en ook ten slotte gewijzigd zijn, maar de Regeering was door die feitelijk geen verantwoordelijkheid dragende ambtenaren zóó gebonden, dat de toezeggingen door dezen gedaan niet meer geheel ongedaan gemaakt konden worden. Slechts juiste uitvoering van het contract kon Z. Ex. nog controleren. De vertegenwoordiger van de R.-E.-Union was op Java en Mr. Fock wist hem meerdere toonen lager te doen zingen dan hij met G.-G. v. L. S. en vooral met het driemanschap, het gedelegeerd lid, directeur I. C. A. en directeur G. B. gewoond was. Maar het als boven gezegd eenigszins gewijzigde contract werd geteekend, de groote modern ingerichte *Duitsche* machinefabriek of ijzerconstructiefabriek kwam tot stand, en de schulden bleven in den gouvernementsdienst gehandhaafd.

G.-G. v. Limburg Stirum, wiens tegenzin tegen het Nederlandsch kapitaal de hoofdoorzaak van dat heele drama was, was niet meer ter verantwoording te roepen.

(Wordt vervolgd.)

J. SIBINGA MULDER

DE SUIKERHANDEL IN 1923.

Bij het begin van het jaar 1923 waren de vooruitzichten van het artikel suiker gunstig. De prijsbasis was niet hoog, de voorraden waren klein en de productie der Rietsuikerlanden scheen voor een normaal verbruik bepaald noodig te zijn, totdat de nieuwe Bietoogst in het najaar kon binnenkomen. De Cuba-oogst was toen nog getaxeerd op 4.100.000 tons.

Toen deze taxatie in Februari verlaagd werd tot 3.800.000 tons en tegelijkertijd door een man van gezag in Amerika — Mr. Hoover — een tekort aan suiker voorspeld was, werden de suikermarkten een operatieveld voor groote speculanten à la hausse. Vooral in New York werden de prijzen vlug naar boven gedreven en geschiedde dit wel eens met groote sprongen op een enkelen dag, b.v. op 12 Februari, toen de stijging d.c. 1 per pond bedroeg, hetgeen het maximumprijnsverschil is dat de New Yorksche beurs op een dag toestaat. In April verscheen een nieuwe raming van den Cuba-oogst door Guma, die thans een cijfer van 3.670.000 tons noemde, terwijl volgens mededeelingen der Cubaansche Regeering zelfs een oogst van slechts 3.500.000 tons niet onmogelijk scheen. De speculatie in suiker vierde hoogtij, toen plotseling een decreet van den Attorney General der Vereenigde Staten verscheen, inhoudende den eisch tot sluiting der New Yorksche termijnbeurs ter beteugeling der speculatie. Tegelijkertijd maakte de publieke opinie in Amerika propaganda voor verminderd suikerverbruik. Een en ander leidde tot groote realisaties op de termijnbeurs met eene inzinking der prijzen, doch nadat in Mei het gerechtshof den eisch der Regeering tegen de New York Sugar Exchange, die zich daarbij niet had neergelegd, afgewezen had, herstelde zich de markt. Van 3½ d.c. c.&f. New York in het begin van Januari was de notering voor 96° Centrifugals in

Mei tot 6.62½ d.c. gestegen, waarmede tevens het hoogste punt van het jaar bereikt werd, een niveau dat de handel noch in 1922 noch in 1921 gekend heeft.

Door de tijdelijke prijsdaling en het feit, dat de Regeering van de uitspraak van het gerechtshof in hooger beroep was gegaan, waarmede gepaard ging een eisch van de jury tot overlegging en onderzoek der boeken van verschillende makelaars in verband met hunne termijnoperaties, was echter het algemeen vertrouwen eenigszins geschokt en begonnen operateurs zich meer rekenschap te geven van het gevaar, dat in elke overdrifving schuilt. Het toeval wilde, dat deze beweging samenviel met het begin der suikercampagne op Java. Producenten aldaar hadden hun oogst reeds geheel verkocht aan de op Java gevestigde exporthuizen en speculanten, en een groot gedeelte van de inkoopten van exporteurs was weer herverkocht aan speculanten in Engeland en Frankrijk voor Mei/Juni en ook voor Juni/Juli afscheep. Naarmate de tijd van levering naderde en het product opgenomen en gefinancierd moest worden trachtten speculanten op Java, die tot dusver alleen een wolkenloozen hemel hadden gezien, hunne inkoopten op eene niet meer willige markt kwijt te raken, en toen dan nog groote Japansche operateurs en teleurgestelde houders van Javasuiker in Europa op groote schaal aan de New Yorksche termijnbeurs aan het verkoopen gingen, werden de markten gedemoraliseerd. Van de zóólang gepreekte buitengewoon krachtige positie van het artikel scheen niets meer overgebleven te zijn, de consumtie stelde teleur en kocht maar mondjesmaat, en prijzen bewogen zich bijna zonder onderbreking in dalende richting. Het aanbod van Javasuiker, waarvan de afscheepingen gedurende Juni en Juli zeer groot waren, hield aan, en Engelsche raffinadeurs, wier slechte voorziening met ruwsuiker geruimen tijd als hausse motief gegolden had, konden zich nu goedkoop van Javasuiker voorzien, waardoor zij in staat werden gesteld den binnenlandschen prijs van geraffineerd telkens te verlagen. In Augustus werd het laagste punt bereikt: witte Javasuiker werd in Engeland tot ca. Sh. 20/- c.i.f. U.K. verhandeld, terwijl voor Cubasuiker te New York d.c. 4 c.&f. New York betaald werd.

In de tweede helft van Augustus bracht eene gezonde vraag van de zijde der consumtie op het Europeesche vasteland verandering in den toestand. De vraag naar spoedig leverbare witte Javasuiker werd algemeen, doch van de in Juni en Juli onverkocht van Java afgescheepte ladingen bleek weinig meer verkrijgbaar te zijn. Ook van uit Britsch-Indië, dat geruimen tijd weinig belangstelling voor Javasuiker getoond had, kwam nieuwe vraag opzetten, hetgeen aan de markt op Java ten goede kwam. Intusschen had de Cuba-oogst slechts 3.603.000 tons opgeleverd en bleken de afscheepingen van Java naar Europa gedurende Augustus zeer klein te zijn. Evenals in Europa werd ook in Amerika de markt zeer vast en liep te New York de prijs voor 96° Centrifugals gestadig op, zoodat in het begin van October weer d.c. 6 c.&f. door raffinadeurs betaald werd. Midden October, toen de offertes van nieuwe bietsuiker — voornamelijk uit Tsjechoslowakije — toenamen, gaf de Amerikaanse markt teekenen van vermoeidheid en daalde de c.&f. prijs weer tot d.c. 5, om dan tot aan het einde van het jaar tusschen d.c. 5 en d.c. 6 te fluctueeren, waarop de Europeesche markten beestel dadelijk reageerden. Intusschen werden de berichten over den binnenkomenden bietoogst uit sommige productielanden — voornamelijk Duitschland en Nederland — hoe langer hoe ongunstiger, hetgeen oorzaak was, dat de ondertoon der markten tot het einde van het jaar vast bleef.

Hier volgt eene vergelijking van den prijsloop voor ruwsuiker 96° c.&f. New York per Eng. pond gedurende de laatste vier jaren:

	Jan.	Maart	Mei	Juli	Sept.	Dec.
1920.....	12	10½	22½	17½/15½	11/9½	4½

	Jan.	Maart	Mei	Juli	Sept.	Dec.
1921.....	4½	5½	5	3	2½	2
1922.....	2	2½	3	3½	3	3½
1923.....	3½	5½	6½	5½	4/5	6

De Europeesche bietsuikerroogsten hebben volgens de laatste raming van F. O. Licht 4.980.000 tons opgebracht tegen eene oorspronkelijke raming van 5.344.000 tons en eene opbrengst in 1922/23 van 4.552.000 tons, blijkens onderstaande specificatie:

	1923/1924 Tons	1922/1923 Tons
Duitschland.....	1.125.000	1.463.000
Tsjechoslowakije.....	1.030.000	726.472
Oostenrijk.....	40.000	24.000
Hongarije.....	125.000	82.000
Frankrijk.....	475.000	493.000
België.....	300.000	268.928
Holland.....	230.000	255.592
Denemarken.....	114.000	90.000
Zweden.....	151.000	71.800
Polen.....	405.000	301.890
Italië.....	325.000	297.280
Spanje.....	190.000	170.000
Rusland.....	300.000	200.000
Overige landen.....	170.000	108.000
Totaal Europa..	4.980.000	4.551.962

Door het gebrek aan zon en warmte gedurende de zomermaanden kwamen de bieten niet overal tot volle ontwikkeling. Het is een opmerkelijk feit, dat gedurende het afgelopen jaar de vooruitzichten van den bietsuikerroogst in tegenstelling met vroeger eene slechts ondergeschikte rol op de suikermarkten speelden, hetgeen daaraan toe te schrijven is, dat de meeste, productielanden oogst in het eigen land verbruiken en behalve in Tsjechoslowakije, België en Polen slechts weinig voor export overblijft. Eerst toen in het najaar bleek, dat de oogst in enkele landen werkelijk aanmerkelijk tegenviel, had dit eene gunstige uitwerking op de markt. Overigens werd — zooals uit bovenstaand overzicht blijkt — de markt gedurende het grootste gedeelte van het jaar beheerscht door de vooruitzichten van den Cubaoogst en de operaties in Javasuiker. Vooral deze laatste waren in het afgelopen jaar van zeer groote beteekenis voor de wereldmarkt.

De consumtie viel over het algemeen tegen. In de Vereenigde Staten bedroeg het verbruik in het kalenderjaar 1923 4.781.000 tons geraffineerd (of ongeveer 5.141.000 tons ruwsuiker) tegen 5.093.000 tons geraffineerd (of ongeveer 5.476.500 tons ruwsuiker) in 1922, terwijl in het grootste Europeesche consumtieland — Engeland — het verbruik volgens de Board of Trade 1.470.347 ton (nl. 1.318.211 tons geraffineerd en 152.136 tons ruwsuiker) groot was tegen 1.604.533 tons (nl. 1.436.451 tons geraffineerd en 168.082 tons ruwsuiker) in het voorafgaande jaar. Zonder de groote prijsstijging gedurende het voorjaar zou de consumtie, zowel in Amerika, als ook in Europa, allicht grooter geweest zijn.

Van den Javaoogst was bij het begin van het jaar 1923 reeds ruim de helft op levering verkocht tot een doorsnecprijz van ongeveer f 12¼ per picol voor No. 25 en h., f 11½ voor No. 16 en h. en f 11¼ voor No. 12/14. Spoedig volgden verdere belangrijke afdoeningen tot stijgende prijzen en werd midden Februari reeds f 17 voor No. 25 en h. betaald. In Maart liep de prijs verder op tot f 19,—, waartoe de restanten van de Vereenigde Javasuiker Producenten verkocht werden. De gemiddelde verkoopprijs van de V.J.S.P. werd daardoor gebracht op f 13,22 per picol kristal, tegen f 11,— en f 15½ in de beide voorafgaande jaren. Daarna vonden voortdurend belangrijke herverkoop op Java plaats tot prijzen, oplopende tot f 22,— basis No. 25 en h. voor vroege levering. Vanaf Mei daalde de markt tot f 13,— in Augustus, hetgeen menig faillissement op Java ten gevolge had, om daarna weer geleidelijk tot f 22,— te stijgen. Deze hooge prijsbasis lag boven pariteit der Europeesche markten, en de prijs kon tot het einde van het jaar alleen ge-

handhaafd blijven, omdat de voorraden op Java belangrijk kleiner waren, dan in de voorafgaande jaren. De Javamarct was dus weer eene rijk aan emoties.

Het afzetgebied van Javasuiker breidde zich in 1923 zeer uit in Westelijke richting, hetgeen blijkt uit de volgende opgave van de Handelsvereniging te Batavia van de afschepingen van Januari tot en met November gedurende de laatste drie jaren:

Bestemming	1923 tons	1922 tons	1921 tons
Holland en v.o.....	9.996	31.837	10.994
Engeland.....	212.818	98.769	9.461
Frankrijk.....	116.808	36.155	7.114
Duitschland.....	50	13.008	100
België.....	6.418	2.699	—
Noorwegen.....	820	2.318	3.776
Zweden.....	6.000	—	—
Denemarken.....	—	25	429
Italië.....	8.448	8.849	46.879
Griekenland.....	18.602	7.049	11.831
Finland.....	—	9.250	—
Rusland.....	—	1.997	—
Turkije.....	2.600	17.141	11.182
Overige Levant.....	2.254	—	7.767
Port-Saïd, Suez en Alexandrië v.o.....	177.528	130.059	89.202
Amerikaansche Oostkust....	2.000	—	—
Amerikaansche Westkust....	33.620	7.000	5.296
Totaal Bewesten Suez....	597.962	366.156	204.031
Britsch-Indië.....	488.990	266.015	594.548
Aden.....	1.151	500	—
Arabië.....	—	272	—
Penang.....	7.016	—	—
Singapore.....	55.756	57.200	66.548
Siam.....	10.206	13.534	1.320
Saigon.....	4.199	—	—
Dairen.....	2.002	2.017	—
China.....	20.317	27.109	20.737
Hongkong.....	249.105	219.444	280.264
Japan en Formosa.....	265.356	305.332	200.614
Australië.....	11.955	2.695	21.908
Nieuw-Zeeland.....	12.494	—	—
Totaal.....	1.726.309	1.260.274	1.389.970

Van Januari tot April omvatten deze afschepingen suiker uit den oogst 1922, terwijl vanaf Mei de nieuwe oogst verscheept werd. De verschepingen uit den nieuwen oogst vanaf Mei tot einde December bedroegen 1.389.861 tons tegen 1.217.578 tons in het voorafgaande jaar, zoodat bij een ongeveer gelijken oogst de voorraad op Java aan het einde van het jaar aanmerkelijk kleiner was dan een jaar geleden.

De Javaoogst leverde volgens het Archief voor de Suikerindustrie in Nederlandsch-Indië 28.952.649 picols of 1.788.304 tons op tegen 1.808.036 tons in 1922. De aanplant voor 1924 is met 5,2 pCt. uitgebreid.

De eerste verkoopen uit oogst 1924 begonnen reeds in Maart jl. op basis van f 15,— voor No. 25 en h., f 14,— voor No. 16 en h., en f 13¼ voor No. 12/14, welke prijzen spoedig f 0,50 en daarna nogmaals f 0,50 verhoogd konden worden. Deze verkoopen hielden aan tot begin Mei, toen f 16,50 voor No. 25 en h. en f 15,50 voor No. 16 en h. en No. 12/14 betaald werd bij een totalen verkoop door de V.J.S.P. van ongeveer 9 miljoen picols. Daarna was het met de kooplust voor oogst 1924 gedaan en vonden eerst weder einde September nieuwe transacties plaats op de verlaagde prijsbasis van f 14,— voor No. 25 en h. De verkoopprijs werd geleidelijk weder verhoogd tot f 16,— en aan het einde van het jaar waren reeds ruim 19 miljoen picols uit den nieuwen oogst door de V.J.S.P. verkocht. Hiervan bevindt zich thans een groot gedeelte in handen van speculanten in Java en Japan, en zal dus opnieuw ter markt worden gebracht, hetgeen bij onoordeelkundige behandeling een gevaar voor de markt kan worden.

De zichtbare voorraden zijn klein en bedragen volgens de laatste gegevens vergeleken met de beide voorafgaande jaren. (Zie staatje bovenaan volgende kolom.) Ook de onzichtbare voorraden, waaronder de voorraad op Java gerekend wordt, kunnen niet groot zijn.

	1923/24	1922/23	1921/22
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1. Nov. '23	257.800	297.900	338.400
Tsjechoslowakije 1 Jan. '24 ..	550.900	470.500	425.500
Frankrijk 1 Dec. '23	208.000	176.000	140.500
Nederland 1 Dec. '23	35.500	82.500	94.700
België 1 Dec. '23	113.500	106.600	112.000
Engeland 1 Jan. '24	173.420	311.910	175.800
Totaal in Europa, exclusief Rusland..	1.339.120	1.445.410	1.286.900
Ver. Stat. (Atl. hav.) 16 Jan. '24	24.000	29.000	45.000
Cuba 13 Jan. '24	90.900	81.100	844.000
Wereld ..	1.454.020	1.555.510	2.175.900

Ten einde eenig idee te geven van de beschikbare productie en het getaxeerde wereldverbruik in 1924, vergeleken met de desbetreffende cijfers in 1923, volgt hieronder eene samenstelling van C. Czarnikow, Lon-

den, gebaseerd hoofdzakelijk op de oogstramingen van Willett & Gray, waarbij voor Britsch-Indië alleen de import in aanmerking genomen en de eigen productie van dit gebied buiten beschouwing gelaten werd.

Bij het lezen van dit overzicht en bestudeeren der statistische gegevens zal men tot de slotsom komen, dat de positie van het artikel suiker bij eene normale consumptie in 1924 nog steeds gezond is. Daarbij dient men zich echter van elke overdrijving te onthouden — te meer waar als waarschuwing voor de deur staat eene waarschijnlijk aanmerkelijke uitbreiding van den bietuizaaï in Europa. Worden prijzen door de speculatie wederom naar boven gedreven, dan zal de consumptie daarop reageren en mag eene nog scherpere reactie tegen het najaar verwacht worden dan in het afgelopen jaar.

A. V.

	Productie		Consumptie		tons
	1923/24	1922/23	1924	1923	
Cuba	3.800.000	3.603.000	—	130.000	tons
Vereenigde Staten (Biet)	789.000	616.000	5.300.000	5.141.000	„
Louisiana	151.000	263.500	—	—	„
Virginia (disp. voor export)	2.000	1.700	—	—	„
Haïti (disp. voor export)	8.000	10.000	—	—	„
Porto Rico (disp. voor export)	350.000	338.500	—	—	„
Sandwich Eilanden (disp. voor export)	540.000	469.000	—	—	„
Trinidad en overig Britsch W. I.	166.000	159.000	50.000	50.000	„
Fransch W. I. (disp. voor export)	43.000	49.700	—	—	„
Réunion („ „ „)	50.000	40.000	—	—	„
San Domingo („ „ „)	225.000	184.200	—	—	„
Mexico	135.000	130.800	120.000	120.000	„
Centraal Amerika	59.000	52.500	10.000	10.000	„
Demerara (Zuid-Amerika)	90.000	101.100	10.000	10.000	„
Suriname	10.000	11.000	—	—	„
Venezuela (disp. voor export)	3.500	2.000	—	—	„
Ecuador („ „ „)	9.000	6.000	—	—	„
Peru	325.000	313.700	50.000	50.000	„
Argentinië	250.000	209.700	250.000	250.000	„
Brazilië	400.000	595.700	250.000	250.000	„
Java	1.736.000	1.747.000	145.000	145.000	„
Formosa, Japan	400.000	405.800	650.000	650.000	„
Philippijnen (disp. voor export)	300.000	264.000	—	—	„
Mauritius („ „ „)	225.000	231.200	—	—	„
Mozambique („ „ „)	55.000	46.000	—	—	„
Canada	14.500	12.400	375.000	375.000	„
Natal	180.000	158.200	145.000	129.000	„
Australië, Nieuw Zeeland	270.000	306.700	350.000	350.000	„
Fidsji Eil.	35.000	25.000	—	—	„
Britsch-Indië (Import)	—	—	450.000	500.000	„
China en Straits	—	—	450.000	450.000	„
Noord-Afrika	—	—	100.000	100.000	„
Chili	—	—	60.000	60.000	„
Paraguay en Uruguay	—	—	90.000	90.000	„
	10.621.000	10.353.400	8.985.000	8.860.000	tons
Europa exclusief Rusland	4.626.000	4.351.000	6.270.000	6.200.000	„
	15.247.000	14.704.400	15.255.000	15.060.000	tons

EEN VERKEERDE OPLOSSING VAN HET WERKLOOSHEIDSVRAAGSTUK.

Indien „doctrinaire”, mij door den heer Wibaut in zijn artikel in het vorige nummer van dit blad verweten, beteekent geloof aan het bestaan van wetten waaraan een samenleving evengoed als een mensch heeft te gehoorzamen, wil zij niet met zichzelf in botsing komen, dan verklaar ik zonder voorbehoud doctrinair, te zijn.

Indien subsidies aan industrieën als middel tot bestrijding van de werkloosheid worden ondergebracht onder het vrijhandelstelsel, gelijk de heer Wibaut meent te moeten doen, dan bewonder ik dat stelsel niet. Ik wensch dan niet zoo doctrinair te blijven dat ik ter wille van een stelsel (dat ik trouwens in tegenstelling met den heer Wibaut geenszins aan een wet gelijkstel) verkeerde dingen goed ga vinden. De kwestie vrijhandel of geen vrijhandel door den heer Wibaut gesteld, werd overigens door mij in mijn vorig artikel (nummer van 16 Januari j.l.) niet op het tapijt gebracht.

Twee punten, in het artikel van den heer Wibaut vallen, te constateeren.

In de eerste plaats dat de heer Wibaut den steun beperkt tot valuta gevallen. Dit althans maak ik uit het artikel op, al is er eenige twijfel dienaangaande.

In de tweede plaats dat de heer Wibaut een reeks voorwaarden aan den steun verbindt. Een waarschuwing aan die tal van gemeenteraadsleden in den lande, die het geval minder nauw nemen.

De beperking tot de valutaconcurrentie beteekent al aanstonds dat de subsidie aan de werf de Nieuwe Waterweg (geval Rotterdamsche Gemeenteraad dat ik in mijn vorig artikel aanhaalde) niet had moeten worden verleend. Hier toch ging het om concurrentie met Noorwegen en van Noorwegen kan men thans geenszins meer zeggen dat de lage valutastand de prijzen in dat land belangrijk beneden goudprijs houdt.

Practisch geven alleen Frankrijk en België ons valuta concurrentie. De daling van den franc veroorzaakt tijdelijk abnormaal lage prijsniveaus in die landen. Zoodra het dalingsproces eindigt komen de prijzen bij en behoort de eigenlijke valuta concurrentie tot het verleden. Maar een goudloon veel en veel lager dan het loon in Nederland kan jaren lang, zoolang wij in Nederland niet zien dat kapitaalverlies en minder arbeid

beteekenen dat wij ons met minder tevreden moeten stellen, een meer blijvende oorzaak van concurrentie worden. Als op Deutsche werven op het oogenblik door geschoolde arbeiders gewerkt wordt tegen loonen overeenkomend met circa 21 cent, indien bazen daar tegen 120 Mk. en ingenieurs tegen 400 Mk. per maand werken, vindt dat zijn oorzaak in de rampzalige economische toestanden en geen arbeidersorganisatie in het economisch zwakke land zal er in slagen de goudwaarde van het loon op korten termijn te herstellen, „wijl anders het arbeidersbestaan wordt bedreigd.” Zoo'n situatie is hoogst treurig, maar zij is er en zelfs een volkomen annexering van alle kapitaal zou den welstand van de arbeidersklasse in het verarmde land niet verhoogen (Zie Rusland).

Indien de heer Wibaut tegen dit soort concurrentie geen maatregelen wil treffen — dit neem ik nu een oogenblik aan, al laat zijn artikel mij hieromtrent in twijfel — dan verleent hij dus alleen steun in gevallen van concurrentie, veroorzaakt door dalende muntwaarden, momenteel dus het geval België en Frankrijk. Aan de vele bezwaren, welke ik in mijn vorig artikel hiertegen te berde bracht, voeg ik er thans nog een toe.

Wie steun geeft aan industrieën, wien het door de daling van den Belgischen en Franschen franc moeilijk wordt gemaakt, verlengt daarmee het dalingsproces in plaats van het te verkorten en dit zal toch wel niet de bedoeling van de steunverleeners zijn. Wien de inflatie van onze Zuidelijke burenen hindert, moet er niet aan medewerken om den export van die landen te bemoeilijken, doch juist het tegenovergestelde doen. Nu is het mogelijk, dat ten aanzien van een land als Frankrijk de sluiting van de Hollandsche markt practisch op het inflatieproces weinig invloed uitoefent (over cijfers dienaangaande beschik ik momenteel niet), maar ten aanzien van den export van België is de Hollandsche markt volstrekt niet onbeteekenend, hetgeen blijkt uit de volgende cijfers:

Jaar	Uitvoer van België naar Nederland.	Uitvoer van België naar alle landen.
1913.	fr. 321.000.000	fr. 3.715.000.000
1920	„ 1.037.000.000	„ 8.693.000.000
1921	„ 954.000.000	„ 7.140.000.000
1922	„ 666.000.000	„ 6.357.000.000
1923 (11 maanden) „	1,053.000.000	„ 7.840.000.000

Voor wat betreft de voorwaarden, door den heer Wibaut aan het geven van bijdragen gesteld, de volgende opmerkingen. Als eerste voorwaarde — naar mijn gevoelen een belangrijke — wordt gesteld, dat de industrieële onderneming, die gesteund zal worden, volkomen op de hoogte moet staan van den in het bedrijf bereikten stand der techniek. „Hare productie-kosten moeten in normalen tijd niet achterstaan bij die van vergelijkbare industrieële ondernemingen in het buitenland.” Met „normalen” tijd zal, naar ik veronderstel, bedoeld zijn de periode van zeg b.v. ongeveer de laatste tien jaar vóór 1914. Aan een vergelijking met die jaren heeft men practisch echter niets. Meer dan één onderneming, welke vroeger door haar technische outillage zeer voordeelig kon werken, zal door de veranderde markt met die technische outillage geheel of gedeeltelijk wellicht opgescheept zitten en een fabriek van minder gehalte, welke nog geen groot kapitaal in moderniseering van haar gebouwen of machines had vastgelegd, is thans misschien beter in staat zich naar de eischen van de komende tijden in te richten.

Indien een scheepswerf groote kapitalen heeft vastgelegd in inrichtingen, geschikt om bepaalde scheepstypen en machines te bouwen, waarnaar thans door de zoo zeer gewijzigde omstandigheden geen vraag meer is, zal men haar tot de technisch het best geoutilleerde moeten rekenen en toch zal het uit een oogpunt van algemeen belang zeker twijfelachtig zijn of men goed doet juist deze werf door het geven

van subsidie aan te moedigen om voort te gaan op een weg, welke zij op den duur toch niet kan blijven bewandelen. Maar aannemende dat dit toch gewenscht is, acht de heer Wibaut dan de gemeenteraden in hun huidige samenstelling de aangewezen lichamen om antwoord te geven op een vraag of een bepaalde industrie volkomen op de hoogte staat van den in het bedrijf bereikten stand der techniek? Persoonlijk zou ik, niettegenstaande mijn technische opleiding, niet gaarne daarover een oordeel vellen, ook niet na een uitvoerig, tijdrovend voorafgaand onderzoek, maar dan meen ik ook zeker aan onze gemeenteraadsleden en hun adviseurs dienaangaande eveneens alle bevoegdheid te mogen ontzeggen.

Wel kan de heer Wibaut hiertegen opmerken dat groote kennis van zaken bij de beslissing niet noodig is, daar uit vergelijking van aanbiddingen bij concurrerende inschrijvingen wel blijken zal wie het best geoutilleerd is. Maar zoo eenvoudig is dit in de practijk niet en als het stelsel der subsidie ingang vindt zal meer dan één inschrijving een fictieve worden, gelijk ik vorig maal aantoonde en wat mij nu weer nader bevestigd wordt. Een onzer groote werven — en misschien ook wel anderen — bereiken thans tal van aanvragen uit Engeland en Noorwegen¹⁾ als gevolg van de wetenschap, dat in Holland gesubsidieerd wordt, waardoor beneden kostprijs kan worden gewerkt.

In zijn verdere voorwaarden stipuleert de heer Wibaut dat de steunverleening door de overheid aan de industrieën niet mag leiden tot afwijking van de collectieve arbeidscontracten; d.w.z. de arbeidsvoorwaarden mogen niet door den steun beïnvloed worden. Accoord. Het past in het stelsel door den Heer Wibaut verdedigd, maar dit bewijst ook weer hoe verkeerd het stelsel werkt, want de normalisatie tusschen de loonen hier en in het buitenland wordt dan tegengewerkt, de periode van concurrentie met de lage goudloonen in het buitenland (na de stabilisatie der munteenheid, geval Duitschland) wordt dan verlengd, en deze concurrentie is verreweg de ernstigste, ernstiger dan de valuta concurrentie in engeren zin. Deze concurrentie kunstmatig weg werken, beteekent zeker niet: haar te niet doen. In het stelsel van den heer Wibaut blijft de ziekte even erg, wordt alleen de genezing wat uitgesteld en zal waarschijnlijk de pijn heviger zijn.

Tot slot nog een opmerking over de werkverschaffing door openbare lichamen, over het aanvatten van nuttige werken, waarmee ik meer speciaal bedoelde: werken, welke direct of indirect hun renten zullen afwerpen. De heer Wibaut, die hiervoor ook voelt, ziet echter niet de tegenstelling tusschen deze werkverschaffing en die welke door steunverleening aan industrieën wordt beoogd. Naar mijn meening is het verschil dit: Een openbaar werk is gebonden aan de plaats waar het tot stand komt, het industrieële product niet. De Zuiderzeeafdamming of de Maaskanaliseering kan alleen op de plaats zelf gemaakt worden en nergens anders. Het schip echter kan zoowel in het buitenland als in Holland gebouwd worden. Bij dit laatste is het een vraag of het buitenland of wij zelf het voordeeligt bouwen, bij eerstgenoemde werken is dat geen vraag.

Evenmin als de heer Wibaut verwacht ik dat door de uitvoering van openbare werken het netelige vraagstuk van de werkloosheid wordt opgelost. Ik schreef dan ook dat de uitvoering er van „verantwoord” en zelfs „geboden” kan zijn, niet dat daarmee een afdoende oplossing wordt verkregen.

¹⁾ De directeur van de betrokken werf, die mij dit mededeelde en wien de aanvragen op zich zelf natuurlijk welkom waren, moest van het subsidiesysteem echter niets hebben. O.m. was hij zeer beducht voor represaillemaatregelen, temeer waar wij als klein land zwak staan en de Engelsche Labourregeering een onttrekking van arbeid aan Engelsche werven niet onverschillig kan laten.

Het groote verschil tusschen vraag en aanbod naar arbeidskrachten zal jaren aanhouden, zoolang de levensstandaard in alle bevolkingsklassen in ons land te hoog en de gepresteerde hoeveelheid werk in verhouding te laag blijft, zoolang ook de Europeesche politiek niet gezonder wordt. Dit lange crisis-golfdal in het werkloosheidsvraagstuk wordt door werkverschaffing zonder meer niet omhoog gebracht. Maar de kleine tusschentijdsche golvingen in de vraag naar arbeid zijn voor normaliseering vatbaar.

Een dergelijke opvatting werd — herinner ik mij goed — in het rapport van The Royal Commission on the poor Law een 15 tal jaren geleden gehuldigd en ook Beveridge in zijn bekend boek "Unemployment, a Problem of Industry" sprak zich in dien zin uit. Gedeeltelijke normaliseering van de vraag naar arbeid, meer niet, maar daarom niet zonder betekenis, wordt met de uitvoering van openbare werken bereikt. Grondwerkers, ook wel bouwvakarbeiders, zullen hiermede werk krijgen en niet de metaalbewerker, merkt de heer Wibaut op. Ook de metaalindustrie kan meer werk krijgen zou ik hiertegenover willen stellen, zij het in mindere mate. Meer dan één openbaar werk (het hangt van het geval af) vordert het gebruik van materieel (baggerwerktuigen, werkspoor, kranen, enz.) dan wel tot standkoming van werken (bruggen, pompinstallaties, sluisdeuren, enz.), waarbij onze metaalindustrie geïnteresseerd wordt; met dien verstande dat indien het buitenland een en ander tegen dezelfde kwaliteit goedkoper levert, ook hierbij niet met kunstmiddelen de opdracht in het eigen land gehouden wordt.

Ik blijf op dit punt doctrinair ter wille van de zaak.

IR. A. PLATE.

DE STUDIE DER ECONOMIE AAN ONZE UNIVERSITEITEN.

Een antwoord aan Professor Veraart.

In zijn polemieek tegen mijne beschouwingen zegt Prof. Veraart, dat de Oostenrijksche waardeleer juist thans op de hevigste wijze wordt aangevallen. Wanneer mijn hooggeleerde opponent daarmede doelt op het krijgsgescheeu en het wapengekletter, waarvan die aanvallen vergezeld gaan, dan kan ik mij volkomen vereenigen met deze kwalificatie. De kracht der aanvallen staat hiertegen intusschen in omgekeerde evenredigheid.

Een geheel soortgelijke aanval is het, die door Prof. Veraart thans op mij wordt gedaan: uitroepen van verontwaardiging, van ontzetting in overvloed; een nauwkeurige analyse laat echter van den inhoud niets over.

Laat mij beginnen, met wat mij de hoofdzaak lijkt, een punt, waarop ik niet gaarne misverstaan zou worden: mijn uiting, dat het noodig is, dat de economie dezelfde autoriteit verkrijgt als andere wetenschappen. Het is wel merkwaardig, dat juist een Katholiek over die uiting zoo ontzet is, want een Katholiek erkent nog een geheel andere autoriteit als die van groote geleerden in de wetenschap. Hij erkent een autoriteit *buiten* de wetenschap *over* de wetenschap.

Dat is nu op de meeste gebieden geen moeilijkheid meer, want de Katholieke Kerk heeft overal toegegeven. Juist echter op het gebied der economie bestaat de moeilijkheid nog wel.

Bij zijn wetenschappelijk-economische inzichten is Prof. Veraart dus gebonden aan de Encycliek Rerum Novarum. Het is mij derhalve niet recht duidelijk hoe Prof. Veraart ooit zou kunnen toegeven, dat de grenswaardeleer juist is, en in zooverre moet een debat met hem dan ook vruchteloos zijn; gelijk eveneens de R.K. Partijen nooit een wetenschappelijk-zuiver standpunt i.z. het arbeidsvraagstuk zullen kunnen innemen voor of de encycliek of het onfeilbaarheidsleerstuk van de baan is.

„Dit neemt natuurlijk niet weg, dat ik gaarne Prof. Veraarts polemieek beantwoord, geheel alsof deze moei-

lijkheid niet bestond. Mijn bestrijder begint met mij te verwijten, dat ik de praktische beteekenis van de economie „voorop zou stellen”, en roept dan uit „hoe moet ware wetenschappelijkheid daarover denken!”

Hij heeft echter alleen inderhaast niet goed gelezen; ik begin nl. te zeggen: „In de eerste plaats een opmerking over de practisch-maatschappelijke beteekenis van het vak, *daar deze meer invloed heeft op de inrichting der studie, dan men op het eerste ooggenblik wel zou zeggen*”. Er is dus geen sprake van „voorstellen”.

Ik wil overigens gaarne hier nog eens herhalen, wat ik wel eens meer gelegenheid had te zeggen, o.a. in mijn Utrechtsche rede, (uitgegeven bij de Erven Bohn) dat bij mij de ideëele beteekenis der wetenschap, de drang naar weten, het geluk, dat het zoeken en vinden zelf verschaft, bovenaan staat; maar eerlijk gezegd, begrijp ik niet goed, wat voor praktische beteekenis dit zou hebben voor het onderhavige onderwerp. Er is nu eenmaal geen enkele wetenschap, die in het geheel geen nut heeft; en dat het praktische nut, dat de economie af kan werpen, vooral op het ooggenblik een geweldige maatschappelijke beteekenis heeft, dat zal toch ook Prof. Veraart wel niet willen ontkennen.

Ik vermoed dan ook, dat zijn ontstelde uitroepen bedoelen den indruk te wekken, alsof ik de wetenschap geweld zou willen aandoen, het eerlijke zoeken belemmeren, met het oog op het praktische nut.

De veronderstelling is zoo dwaas mogelijk, want natuurlijk kan wetenschap alleen nut afwerpen, wanneer het ook werkelijk wetenschap is.

Ook komt het mij voor, dat Prof. Veraart niet zal kunnen ontkennen, dat het nuttig is, wanneer wetenschappelijke waarheden autoriteit erlangen ook onder diegenen, die deze waarheden niet zelf kunnen onderzoeken. Wij allen bijv. profiteren van den vooruitgang der medische wetenschap, ook al zijn wijzelf op dat gebied volslagen leeken.

Prof. Veraart geeft mij dan ook volmondig toe, dat „ook hij het dilettantisme den kop wil indrukken”, en dat het goed zal zijn als wij „een zeer groote waarschijnlijkheid krijgen, dat er een *scheiding komt tusschen wetenschappelijke en onwetenschappelijke economie*, of beter gezegd tusschen *economie en beunhazerij*”.

Hij verwijt mij, dat ik die scheiding wil forceeren, door er „een autoriteiten geloof tusschen te schuiven”. Deze uitdrukking is mij niet heel duidelijk, maar wanneer de schr. daarmede bedoelt, dat ik een autoriteitengeloof zou aanbevelen voor hen die bestemd zijn wetenschappelijke economen te worden, dan vergist hij zich ten eenen male. Nogeens, ik heb alleen de wenschelijkheid uitgesproken, dat de economie *tegenover het groote publiek* dezelfde autoriteit krijgt als alle andere wetenschappen thans hebben. De wetenschappelijke economen echter hebben de economische waarheden zelf te onderzoeken, dat spreekt, althans voor een protestant, vanzelf.

Ook Prof. Veraart wenscht een scheiding tusschen wetenschap en beunhazerij. Tot zoover is dus alle verschil niet veel meer dan misverstand en zijn wij het geheel eens. Hier echter begint de kloof tusschen ons, die breed en diep is. Nu doet zich nl. de vraag voor: *hoe onderscheiden wij tusschen wetenschap en beunhazerij?* Hier vind ik bij Prof. Veraart geen ander antwoord, dan dat ieder een wetenschappelijk econome is, „die zich met de borst op de studie van de economische vraagstukken toelegt,” of die „ijverig studeert”.

Dit lijkt mij al een buitengewoon poovere oplossing. Als een halve idioot zich „met de borst op mathematische vraagstukken toelegt”, daarbij „allerijverigst studeert” is hij dan een wetenschappelijk mathematicus?

Ik meen niet voorbarig te zijn, wanneer ik een ontkennend antwoord van de zijde van Prof. Veraart aanneem. Laat ik er veiligheidshalve bijvoegen, dat ik met het bovenstaande natuurlijk niet al mijn tegen-

standers voor halve idioten wensch uit te maken. Ik heb alleen een ietwat sterk voorbeeld uitgekozen om aan te toonen, dat Prof. Veraarts oplossing van deze inderdaad zeer moeilijke kwestie niet deugt.

Maar ten aanzien van den mathematicus heeft Prof. Veraart het in zooverre gemakkelijk, dat hij zal zeggen: „ik kan aanstonds bewijzen, dat het werk van dezen man niet deugt.”

Wij weten allen, dat wij hier den *cardo questionis* hebben: nl. deze moeilijkheid, dat wij op economisch gebied *niet bewijzen* kunnen, omdat wij de maatschappij niet stil kunnen zetten en proeven nemen, omdat wij den mensch niet kunnen hanteeren, zooals wij voorwerpen kunnen hanteeren, om er mee te experimenteren.

Wil men echter een wetenschap krijgen, die als zodanig iets beteekent, dan moet het vraagstuk, hoe de onderscheiding tusschen wetenschappelijk werk en beunhazerij te vinden, opgelost worden. Prof. Veraart stelt het voor, alsof op het gebied van alle wetenschappen een *richtingsstrijd* zou bestaan in denzelfden zin, waarin die op economisch gebied bestaat. Dit is volkomen onjuist. Ik schreef, dat een wetenschap, die een dergelijk resultaat, (nl. een resultaat, dat door de beste theoretici van alle landen als vaststaand wordt aangenomen) na 100 jaar werken niet zou kunnen aanwijzen, geen recht van bestaan heeft. Dit is een uitspraak, die o.a. een der grootste tegenwoordige theoretici, Schumpeter, ook eens gedaan heeft. Prof. Veraart intusschen uit er zijn allergruotste verbazing over. Dat begrijp ik niet goed. Wat zou men van een wetenschap, die na 100 jaar nog niets, nog letterlijk niets bereikt had, waarop men zou kunnen voortbouwen, mogen verwachten?

Prof. Veraart behoort tot diegenen, die meenen, dat op ieder gebied alle theorieën en leeren „vergaan” zijn, en plaats hebben gemaakt voor andere. Dit is een geheel onjuiste voorstelling; op die wijze zou er van een gestadig vooruitgang geen sprake zijn; de wetenschap niet meer dan een hopelooze warboel zijn. Maar, wanneer Prof. Veraart eens op andere gebieden rondkijkt, dan zal hij zien, dat allerlei leeringen, waaraan wij nu ontgroeid zijn, in hun tijd een stapje vooruit waren, en weer het fundament werden voor verderen vooruitgang. Op ieder gebied is er dan ook een zeker complex van kennis op een bepaald oogenblik, dat op dat oogenblik het beste representeert, van wat men op dat gebied weet. Er is bijv. geen sprake van een strijd tegen Lorentz op het gebied der physica, er is wel sprake van nog groote ontwikkelingsmogelijkheden der physische wetenschap, voortgaande op de baan, die o.a. Lorentz gewezen heeft. Op geen enkel gebied van wetenschap is er een richtingsstrijd, in den zin zooals die op economisch gebied bestaat, nl. dat men het fundament zelf van de wetenschap aantast en dat men iederen dag kan komen aandragen met al lang weerlegde dwalingen en dan nog gehoor vindt.

Laat ik hier nog bijvoegen, dat de economie op één bepaald punt zich in een gunstiger positie bevindt dan de natuurwetenschappen.

De physica moet doordringen in het onbekende; het onderzoeksobject van onze wetenschap is ons geheel bekend.

Maar wat moet nu ten slotte de plaats innemen van het bewijs om te onderscheiden tusschen beunhazerij (op het oogenblik kunnen wij alleen van *dwaling* spreken, want op een gebied waar geen wetenschappelijke autoriteit bestaat, mist men het recht iemand als „beunhaas” te betitelen) en wetenschap, wanneer „ijverig studeeren” niet voldoende is? Het antwoord staat naar het mij voorkomt vast, en ik heb het juist in mijn vorig artikelje reeds in een eenigszins anderen vorm gegeven en daarmede Prof. Veraarts groote verontwaardiging opgewekt. Waar bewijsvoering langs den weg van het verzamelen van feitenreeksen op economisch gebied nu eenmaal onmogelijk is, om de eenvoudige reden, dat men nimmer oorzaken kan isolee-

ren en dus nimmer een zuiver causaliteitsverband langs dien weg kan leggen, is abstract denken een hoofdvereischte. De eenige maatstaf aan abstract denken aan te leggen is de *logica*, en de beste opvoeding tot abstract denken ligt in de zuberste abstracte denken, de *mathesis*.

Prof. Veraarts theorieën bijv. zijn te bestrijden met een eenvoudig beroep op de logica; zijn resultaten zijn in strijd met de logica. Op deze grond alleen al heeft men het recht ze te verwerpen. De Oostenrijksche waardeleer daarentegen is strikt logisch doorzacht, en al worden er nog zooveel aanvallen op gedaan door Prof. Veraart, den heer Armand Diepen en andere groote theoretici, een logisch gebouw werpt men nu eenmaal niet omver met wat exclamaties.

Natuurlijk zal ook dit gebouw verder uit- en opgebouwd kunnen worden. Maar wanneer Prof. Veraart bedoelt te beweren, dat in de gelederen der grenstheoretici even groote verschillen bestaan als tusschen Oostenrijkers en socialisten, dan vergist hij zich ten eenen male, en kan ik niemand beter tegen hem aanvoeren dan den door hem zelf geciteerden heer van der Wijk in de Socialistische Gids. Deze schrijft daar o.a., blz. 774—775: „Doch bij nader inzien blijkt het verschil tusschen al deze schrijvers (Oostenrijkers, Amerikanen, Edgeworth, Foxwell, R. Kuyper, de school van Lausanne, de meest recente Engelsche schrijvers, Stanley Jevons, L. Walras) hoezeer zij ook in woordenkeus en methodologie uiteen loopen, wat hun algemeene opvatting van de leidende factoren in het economisch leven en van het verband tusschen de economische en sociale ontwikkeling betreft, gering te zijn en voor zoover aanwezig, weinig verband houdend met bovengenoemde verschillpunten. (Wat met deze verschillpunten bedoeld wordt, aan te mij niet duidelijk geschild, ik heb er toe over, als te nemen, dat de op blz. 773 gencemde strijd tusschen objectivisten en subjectivisten bedoeld is. E. v. D.) Alle vertegenwoordigers der grenswaardeleer komen overeen, dat zij in laatste instantie prijzen en ruilwaarden doen afhangen van de verhouding tusschen behoeften en dekking; . . . . . dat die behoeften als van economisch standpunt gezien onafhankelijke data hun stempel drukken op het geheel van economische handelingen, ook dus op het productieproces.”

Maar Rome was niet op één dag gebouwd; en zoo is ook de economische theorie niet in één eeuw volmaakt geworden. Er zijn nog ontzaglijke moeilijkheden te overwinnen, maar het zuivere van het Oostenrijksche uitgangspunt komt vooral daarin tot uiting, dat men daarvan uitgaand met zijn geestesoog de eene groote lijn van die oplossingen geheel af kan zien. De moeilijkheid ligt in de groote subtiliteit van het gedachtenwerk; inderdaad een geheel abstract denken, waarbij men niet als bij de mathematiek cijfers tot hulp heeft.

Waar Prof. Veraart mij tegemoet voert, dat van den kant der wiskunde op den duur voor de economie de winst twijfelachtig is, daar houde hij twee zaken wel uit elkaar. Ook ik zie in de z.g. wiskundige economie niet veel. Ik beschouw de wiskunde alleen als een noodzakelijk element voor de vorming van de denkkraft van den economist en een geschikt middel om alle dwaalleer buiten de deur te houden.

Prof. Veraart is zoo benieuwd naar voorbeelden van die door mij genoemde eenvoudigste waarheden, die de mensch in den wind slaagt. Ik wil hem er niet genoeg een geven en wel een uit de bovengenoemde encycliciek. Daar spreekt de Paus van „den eisch der natuurlijke gerechtigheid, dat het loon niet ontoereikend mag zijn om een spaarzaam, eezamen werkmans te onderhouden”.

Vraag: „hoe moet aan dezen eisch voldaan worden, wanneer er in de wereld een tekort aan voedingsmiddelen is, om alle eezame, spaarzame werklieden te onderhouden?”

Gelukkig is de economische werkelijkheid zóó, dat zij in den regel voldoet aan den eisch, dien de Paus

stelt, maar dat de vraag gesteld kan worden, bewijst, dat de gedachtengang van den Paus logica mist.

Gelukkig is het beste en goedkoopste middel, dat Prof. Veraart ons aan de hand heeft willen doen tot oplossing van alle sociale kwalen zoo apert in strijd met de logica, dat nauwelijks ergens meer neiging tot toepassing hiervan bestaat. Konden wij maar zeggen, dat alle economische dwalingen daarmede van de baan waren!

Natuurlijk zou het mij niet moeilijk vallen nog eenige andere punten voor den economischen catechismus, waarom Prof. Veraart vraagt, op te sommen. Hij kan ze trouwens in de doof hem genoemde brochure aantreffen. Ik heb daar ongeveer zulk een catechismus trachten te geven. Trouwens alles is feitelijk te herleiden tot die eene waarheid, dat een mensch nooit aanspraak kan maken op meer behoeftebevrediging, dan hij door het werk zijner handen schept.

Degeen, die met Prof. Veraart het venijnigst op die brochure is aangevallen, de heer Henri Polak, is dan ook allang door de feiten achterhaald en heeft juist de grondwaarheden ervan moeten erkennen.

Tot slot nog een opmerking: Prof. Veraart spreekt, en er wordt meer gesproken, van de *liberale* school in de economie. Ik ken zulk een school niet en weet niet wat er mede bedoeld wordt. Het is geen wetenschappelijke term. Wij spreken van Mercantilisten, van de physiocratische, de klassieke en de daarmede nauw samenhangende Marxistische school, van de historische school en de grenswaardeschool. Het woord liberaal daarentegen duidt een politiek program of een geestesrichting aan, en hoe los dat is van economische opvattingen, blijkt wel daaruit, dat de school der liberale politici, zoowel de klassieke als de historische en grenswaardeschool beleefd heeft. Walras bijv. was op politiek gebied een niet-orthodoxe socialist. Eenige samenhang bestaat er natuurlijk tusschen het liberalisme als geestesrichting, en het openstaan voor de nieuwe denkbeelden, die sedert de 70er jaren in de economische wetenschap zijn binnengedrongen.

* * *

Ten slotte een kort woord naar aanleiding van de bewering vervat in de door W. onder mijn artikel geplaatste noot, als zoude ik door mijn aanhaling een onjuisten indruk hebben gegeven van het betoog i.z. de bedrijfsleer van Dr. H. M. Hirschfeld; dit zou in mijn eigen oogen een zeer laakbare wijze van doen zijn.

Ik heb mij geenszins ten doel gesteld het betoog i.z. bedrijfsleer van den heer Hirschfeld, dat overigens ook maar zeer terloops was, weer te geven. Ik heb alleen mijn conclusies getrokken uit de definitie, die deze schrijver gaf van dit vak, zooals ze thans zou gelden; dit was voldoende voor mijn doel om aan te toonen, welke niet geslaagde pogingen men tot nu toe gedaan heeft om een wetenschap der bedrijfsleer te vestigen.

Niet noodig was het voor mij om een zinsnede daarbij aan te halen, waaruit zou blijken, dat men bezig is terug te komen van die pogingen en de bedrijfsleer weer wil gaan beschouwen als een onderdeel van de theoretische economie: in welk geval er dus van het vestigen van een nieuwe wetenschap in het geheel geen sprake is. Dit zou overigens de kracht van mijn bewering alleen maar versterkt hebben. Ik heb overigens deze zinsnede ook daarom niet aangehaald, omdat ik ze niet overduidelijk vond en ze niet met een enkel woord durfde resumeeren. Had ik mij er wel op willen beroepen, dan had ik een betrekkelijk lang gedeelte moeten citeeren en mij dan nog in de exegeese daarvan moeten begeven.

Ik wil er nu echter op wijzen, dat W. thans precies hetzelfde doet, wat hij mij verwijt; hij laat nl. het slot van het betoog van Dr. Hirschfeld weg, dat van belang is en aldus luidt: „Door de theoretische economie kunnen problemen als de financierings- en liquiditeitspolitiek verhelderd worden.”

Terwijl het nu in de eerste zinsnede van het door

W. aan mijn aanhaling toegevoegde lijkt, alsof men alleen met een onderdeel van de economie te doen heeft, volgt er weliswaar een zinnetje, dat den indruk vestigt, alsof er sprake zou zijn van een aan de economie grenzende wetenschap, maar blijkt uit het laatste zinnetje weer overtuigend, dat wij alleen met theoretische economie te doen hebben en wel met een bepaald onderdeel daarvan, of met praktijk.

Ik laat geheel in het midden wat de theoretische economie kan doen ter opheldering van de financierings- en liquiditeitsproblemen; ik wensch alleen vast te stellen, dat wij, zoodra het gaat om bepaalde gevallen van financierings- en liquiditeitspolitiek te doen hebben met *praktijk*, en dus met kunstleer, met het *koopmansvak* en niet met wetenschap. De wetenschap zoekt het algemeene in het bijzondere; de praktijk past het algemeene toe in het bijzondere geval. En wij kunnen dan ook alleen daarom de economische *politiek* nog tot het gebied der economische *wetenschap* rekenen, omdat men hier te doen heeft met een directe consequentie van economische theorieën, zóózeer direct, dat Pierson daarom zelfs de economische politiek niet als een afgezonderd gebied beschouwde.

Nog veroorloof ik mij een enkele opmerking naar aanleiding van de korte beschouwing van Prof. Bruins. Deze loopt geheel parallel met de mijne. Ik ontken immers geen oogenblik, dat een Handelshoogeschool zeer nuttig werk kan doen door het vormen „van een kern met actieve wetenschappelijke belangstelling”; ze is dan echter geen handelsschool, wat ook al uit het door Prof. Bruins zelf geconstateerde feit blijkt, dat al haar studenten geenszins toekomstige kooplieden zijn.

Dit hinken op twee gedachten is in Duitschland, waar de handelshoogeschool zoo veel ouder is dan bij ons, al duidelijk uitgekomen door het feit, dat verschillende handelshoogescholen daar een geheel verschillend karakter hebben, zooals men kan lezen in het door mij aangehaalde artikel van Bücher. Er zijn daar handelshoogescholen, die inderdaad alleen zich tot taak stellen den koopman te vormen, waaruit dan ook logisch voortvloeit, dat er naar Prof. Bruins mededeelt, geen Dr. titel wordt behaald, en er zijn er, die eigenlijk geheel ten doel hebben wetenschappelijke mannen te vormen.

Natuurlijk ben ik het geheel met Professor Bruins eens dat het voordeel, hetwelk er in gelegen is de vakken, die men aan de Rotterdamsche hoogeschool doceert, aan een universiteit te doceeren, een voordeel is dat niet in maar buiten die studie gelegen is; daarom is het echter vooral in de tegenwoordige omstandigheden van niet minder belang. Het is nl. een voordeel van economischen aard: toepassing van efficiency!

E. C. VAN DORP.

Vóór zoover het bovenstaande de noot op blz. 55 betreft, zij opgemerkt, wat het eerste punt aangaat, dat Schr. het in haar vorig artikel had over de pogingen, die men *doet* om de wetenschap der bedrijfsleer te vestigen, waaronder dus ook de nieuwe richting, in de noot nader genoemd, valt en wat het tweede betreft, dat, waar vermeld werd, dat wij bij deze nieuwe richting feitelijk te maken hebben met een deel der economie (Dr. H.) en de bedrijfsleer „een tak der economische wetenschap” zal worden (Prof. P.), het mij niet noodig scheen, mede met het oog op de geboden uiterste beknoptheid, ook nog aan te halen, dat door de theoretische economie problemen als de financierings- en liquiditeitspolitiek *verhelderd* kunnen worden. — W.

HET RUBBERVRAAGSTUK.

- Ir. M. Sanders te Wassenaar schrijft ons:

Nog steeds ontbreekt een behoorlijke en billijke regeling, volgens welke de Nederlandsch-Indische met de Britsch-Indische Regeering voor de e.k. jaren zoude kunnen samenwerken, ten einde aan de rubbercul-

tuur (in beider koloniën de grootste export cultuur) een vaste basis te geven.

Zooals Mr. G. A. Voûte andermaal in Uw weekblad (2 Jan. 1924) heeft aangetoond, bestaat het gevaar, dat deze cultuur opnieuw een heftigen crisistijd tegemoet gaat, indien deze samenwerking blijft ontbreken.

Tot dusver is door het ingrijpen der Engelsche Regeering een loonende marktprijs voor rubber in het leven geroepen, waarvan de lasten echter geheel gedragen worden door Engelsche producenten.

Onder de motieven door Nederlandsche Rubberplanters aangevoerd tegen eene samenwerking met hunne Engelsche collega's behoorde ook de overweging, dat eene productiebeperking van gezamenlijke Engelsche en Nederlandsche producenten ongetwijfeld bij groote gebruikers in Amerika op heftigen tegenstand zoude stuiten.

Daar Amerika ruim drievierden der geheele wereld-rubberproductie consumeert en het overgrootste deel van dat verbruik geschiedt door slechts betrekkelijk weinige zeer groote fabrikanten, werd gevreesd, dat eene actie hunnerzijds wel eens noodlottig zoude kunnen blijken voor de belangen der zich beperkende rubberproducenten.

Uit onderstaand bericht, hetwelk schrijver uit Londen werd toegezonden, moge blijken hoe ongegrond deze vrees is en hoe het juist de groote rubberfabrikanten zijn, die hetdelijke productiebeperking noodzakelijk achten, ten einde het gevaar te voorkomen, dat de rubbercultuur in verval zoude geraken door eene langdurige periode van verlies gevende marktprijzen.

M. SANDERS.

Mr. Stuart Hotchkiss and the regulation of Rubber Exports Scheme.¹⁾

The following are the remarks of Mr. H. Stuart Hotchkiss at the Annual Meeting of the Rubber Association of America (Inc.) held in New York on 7th. January 1924. As is well known among British Rubber interests Mr. Hotchkiss is the President of the General Rubber Company, Vice President of the United States Rubber Co. and Chairman of the Special Committee on Crude Rubber Restriction appointed by the Rubber Association of America:

„The report of the Special Committee on Restriction is embodied in the printed report of the General Manager, so that I think there is nothing to be said on that subject.

I want, however, to say that it is my personal opinion that crude rubber restriction has worked out very much as was anticipated by the British.

The price of rubber has been in effect stabilized during the past year and no actual shortage has developed. I want also to express as my personal opinion — and I believe it is an opinion shared by the other members of the Committee — that the American manufacturer is more vitally interested, if anything, than the producer in having rubber stabilized at a price which will permit the plantations to live.

Our industry is expanding continually. The use of rubber is increasing and we must look to the future.

The published figures of costs are apt to be very misleading in that they usually take into consideration the f.o.b. cost only at the point of shipment. They do not often take into consideration interest on the investment and they do not take into consideration profits to which the investor is entitled, neither do they take into consideration the question of amortization.

The whole matter is one which the Committee that succeeds the present Committee will continue to watch and I feel sure that the present offers no very serious problem so far as the manufacturer is concerned.

If there are any points of discussion I will be very glad to go into details but this, I think, covers the matter in a general way.”

The Report of the Special Committee on Crude Rubber Restriction referred to deals with the Rubber Association's activities during 1923 in connection with the Stevenson Scheme, including the visit to the United States of the delegates from the Rubber Growers' Association (London) and conferences held with the various rubber interests in America. The report concludes with the following:

„The Committee has not received and does not expect to receive, either from the Rubber Growers' Association or the British or Colonial Governments, official assurance respecting a modification of the Stevenson Plan as it is

¹⁾ Mededeeling van de Rubber Growers' Association.

now applied. It is believed, however, that an accurate understanding of each other's problems, has been arrived at and that the Rubber Growers' Association realises that the permanent prosperity of plantations is dependent upon the prosperity of the world's largest customer for crude rubber.

In accordance with the request of the Department of Commerce for co-operation, the Board of Directors appointed the Special Committee as an unofficial advisory committee to the Rubber Division of the Department and, concurrently with the negotiations between the two associations, the Directors and Special Committee have given a full measure of aid to the Department of Commerce in organizing a Crude Rubber Section as part of the Rubber Division. This Crude Rubber Section was established under special Congressional appropriation for the purpose of making surveys in various parts of the world, with particular reference to locating new sources of crude rubber supply to safeguard the United States against any possible shortage from present producing fields. Also to investigate the possibility of the economic production of crude rubber in countries adjacent to or an integral part of the United States.

At the suggestion of the Department, the Committee is also undertaking a forecast of the probable future consumption of rubber in the United States. It is not expected that the Department's investigation will be completed nor the result made known until midsummer or possibly the late fall of 1924.”

Ruimtegebrek noopt ons tot ons leedwezen het vierde artikel van Dr. S. Millner over „De economische ontwikkeling van Sovjet-Rusland” een week te doen overstaan, evenals de slotbeschouwing van Mr. F. W. A. de Kock v. Leeuwen over „Scheepvaartondersteuning in het buitenland”.

Rectificatie. In het artikel over „De economische ontwikkeling van Sovjet-Rusland” in het nummer van 23 Jan. jl. luidt de omschrijving van den eersten post onder de passiva der Emissie-Afdeling op pag. 77: „Ter beschikking gestelde bankbiljetten van de bankafdeeling”. Dit moet zijn „Ter beschikking van de bankafdeeling gestelde bankbiljetten”. Voorts zal men begrepen hebben, dat het opschrift van den eersten staat op dezelfde pagina moet luiden „Gecombineerde Balansen”.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE HERLEVING VAN DEN STRIJD INZAKE HET GELDWEZEN.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

Gelijk ik in mijn jongste artikel ¹⁾ opmerkte valt een herleving van den strijd over de politiek van het Cunliffe Committee te bespeuren. Er is thans veel minder sprake van, dat de regeering buiten staat zoude zijn iederen gewenschten omvang der circulatie te handhaven. Anderzijds wordt er veel meer gesproken over het ongewenschte van het handhaven van de huidige vaste grens. Hoofdrol speelt in den huidige strijd niet zoozeer hetgeen de regeering doet en misdoet met betrekking tot de biljetten-circulatie, doch de werking van het schatkistpapierstelsel. Zoowel de heer Darling als de heer Keynes hebben heel wat in het midden te brengen over het effect van het financieren der regeering door de uitgifte van schatkistwissels. In groote trekken komt hetgeen wordt geponeerd hierop neer, dat iedere controle over den omvang van de circulatie door middel van een bij de wet aan de fiduciaire circulatie gestelde grens onmogelijk is, zolang de banken groote posten schatkistwissels in hun portefeuilles hebben. Gelijk de heer Darling in een artikel in het laatste nummer van de Empire Review zegt: „Geen grens aan de circulatie der currency-notes gesteld kan effectief zijn, wanneer er een groot volumen schatkistpapier voortdurend afloopt en dan al naar believen van den houder in currency notes kan worden ingewisseld. Hieruit blijkt direct, welk fundamenteel verschil er bestaat tusschen een schatkistwissel en een handelswissel, aangezien de laatste

¹⁾ Op pag. 59 in het nummer van 16 Januari. — Red.

slechts kan worden voldaan uit de bestaande hoeveelheid wettig betaalmiddel". Voorts schrijft de heer Darling: „Ik wensch hier niet onnoodig op de kwestie in te gaan, doch het is van veel belang zich te realiseeren, dat het de schatkistwissel en de schatkistwissel alleen is, die onder de huidige omstandigheden tot een toeneming van de hoeveelheid wettig betaalmiddel hier te lande kan nopen. Ten einde tot stabiliteit te geraken is het daarom noodzakelijk aan de emissie van schatkistpapier een grens te stellen".

De heer Keynes staat blijkens pag. 180 van zijn nieuwe „Tract on Monetary Reform" praktisch op hetzelfde standpunt, want hij betoogt, dat de Banken door het verminderen hunner portefeuille schatkistpapier „de Treasury kunnen dwingen, of meer te leenen van de currency notes reserve of van de Bank of England".

Het omgekeerde van de stelling, dat de regeering het totaal bedrag uitstaand schatkistwissels behoort te stabiliseeren, ten einde een te groote creatie van wettig betaalmiddel te voorkomen, is de stelling, dat haar niet mag worden toegestaan het bedrag van het uitstaand schatkistwissels te verminderen, omdat zulks deflatie zou betekenen. Het is daarom zeer wenschelijk na te gaan, of er eenige waarheid schuilt in deze stelling, dat de banken de oppermacht hebben over de geldpolitiek der regeering door hun portefeuilles schatkistwissels. Afgezien van de kwestie of het voor hen voordelig zou zijn, iets meer te doen dan dat deel van hun bezit aan schatkistwissels in wettig betaalmiddel om te zetten, hetwelk correspondeert met de betrekkelijk geringe toeneming van de vraag naar contanten van de zijde hunner clientèle, is het zeer zeker duidelijk, dat er van een dergelijken dwang niet meer sprake is in het geval van schatkist- dan in dat van welke andere wissels ook, ondanks de poging, welke de heer Darling doet een onderscheid tusschen deze twee in het leven te roepen. Van ieder, wiens wissels bij een bankier zijn verdisconteerd, kan op den verval dag voldoening in wettig betaalmiddel worden geeischt. In dit opzicht verkeert de regeering in geen andere positie ten opzichte van de bank dan wie ook, doch hieruit volgt niet het minst, dat een regeering, die de totale omvang harer bankbiljettencirculatie niet wil vergrooten, daartoe genoodzaakt zou zijn, indien haar schatkistwissels door de banken bij verval niet worden vernieuwd. Alles wat zij in een dergelijken geval zou behoeven te doen is tegen wat hogere rente in de markt geld op te nemen. Dit zou haar tegoed bij de Bank of England vergrooten en dit vergroot tegoed zou worden overgedragen aan de Joint Stock Banks, waarbij intusschen de tegoeden zouden worden weggetrokken, welke zoo juist aan de regeering waren overgedragen. Onder deze omstandigheden zou niet een enkel pond extra in circulatie komen en een feit is dan ook, dat de geheele redeneering van het begin tot het einde misleidend is.

Indien het onjuist is, dat de banken de regeering kunnen dwingen de bankbiljettencirculatie te doen stijgen, steekt er dan meer waarheid in de stelling, dat het fundeeren van schatkistpapier deflatie betekent? Dit zou slechts zoo zijn, wanneer iemand, die uitgeleend geld terug ontvangt, daarna minder zou kunnen uitleenen dan tevoren. De regeering verkrijgt de middelen ter aflossing van schatkistwissels uit hogere belastingontvangsten of door meer te leenen. Aangezien deze middelen aan de banken worden overgedragen en niet worden aangewend voor aflossing van dien bepaalden vorm van kortlopende schuld, vertegenwoordigd door Treasury notes, is er niet het minste bewijs, dat de vervanging van Treasury Bills door Treasury Bonds en belastingopbrengst ook maar de geringste reductie in de circulatie van de currency notes zou medebrengen. In zooverre derhalve de aanval op de Cunliffe politiek indirect

gebaseerd is op de positie ten aanzien der Treasury Bills, is hij geheel ongegrond.

Om hem recht te laten wedervaren dient te worden opgemerkt, dat de heer Keynes zijn hoofdstelling ietwat anders argumenteert. De werkelijke controle over den toestand wordt door de Bank of England uitgeoefend. Doordat deze haar voorschotten aan de regeering of aan de geldmarkt vermindert is zij het, die in wezen de credietsituatie controleert en daardoor de bedrijvigheid in het zakenleven in het Vereenigd Koninkrijk. Voor deze redeneering wordt aangenomen, dat wanneer de Bank of England haar voorschotten aan de Regeering vermindert, een proportioneele vermindering van de voor de geldmarkt beschikbare middelen intreedt en de heer Keynes gelooft inderdaad, dat dit het geval is, zooals men b.v. kan zien op pag. 181 van zijn boek. Doch in dit argument steekt niet meer dan in het vorige. Indien de regeering de Bank of England terugbetaalt uit middelen door het publiek te harer beschikking gesteld, is het natuurlijk mogelijk, dat de tegoeden bij de Joint Stock Banks verminderen en die bij de Bank of England vermeerderen. Intusschen welk bewijs is hierin gelegen, dat dit een directe vermindering van de middelen, waarover de geldmarkt kan beschikken, betekent? De markt zal bij de Bank of England aankloppen inplaats van bij de andere banken. Natuurlijk zal het kunnen voorkomen, dat de Bank of England een hogere rente berekent en waardoor voor een oogenblik een zekere spanning op de geldmarkt veroorzaakt wordt, doch de spanning zal dan niet het gevolg zijn van een vermindering der totaal beschikbare middelen. Inzoooverre derhalve de nieuwe aanval op de Cunliffe politiek is gebaseerd of op het Treasury Bill-argument of op het Bank of England-argument, schijnt hij mij bedrieglijk te zijn.

Gelijk te verwachten was is het vraagstuk besproken in de redevoeringen der bankpresidenten, welke een belangrijke rol hebben gespeeld in het nieuws, dat de geldmarkt ons deze week gebracht heeft. De heer Goodenough van Barclay's Bank en de heer McKenna van de Midland Bank hebben beide een beschouwing gewijd aan de geldpolitiek hier te lande. De heer Goodenough is voor een geleidelijken terugkeer naar den gouden standaard, doch hij betoogt, dat alvorens meer bekend is omtrent het toekomstige prijsverloop in de Vereenigde Staten, een actieve deflatiepolitiek onredelijk zou zijn. Verder onderscheidt hij een gestegen vraag naar ruilmiddelen, voortvloeiend uit speculatie en een, welke het gevolg is van een grotere reële bedrijvigheid. Hij schijnt te denken, dat het den Bankiers mogelijk is tusschen beide verschijnselen duidelijk te onderscheiden en daarop de geldpolitiek te grondvesten. De heer McKenna hield een van zijn gewone lange redevoeringen, waarin hij de heele geldtheorie volgens de inzichten van den heer Keynes uiteenzette. Hij is ook van oordeel, dat de voornaamste oorzaak van wijzigingen in de hoeveelheid liquide middelen gelegen is in het optreden van de Bank of England, aangezien koop of verkoop door de Bank tot een wijziging in de hoeveelheid geld hier te lande leidt en daardoor een machtigen invloed op het bedrijfsleven uitoefent. Zelfs schijnt de heer McKenna te denken, dat dit voor den oorlog het geval was. Toen werden nieuwe bankbiljetten gecreëerd doordat de Bank goud kocht. De onbevooroordeelde waarnemer van de werking der voor-oorlogsche geldmarkt zal geneigd zijn te meenen, dat de Bank goud „kocht", wanneer de gelegenheid zich daartoe voordeed en dat zij haar goudbezit vermocht uit te breiden, gedeeltelijk door den jaarlijkschen aanvoer uit Zuid-Afrika en gedeeltelijk door het vasthouden van goud hier te lande, wanneer het prijsniveau het oneconomisch maakte het gele metaal naar het Continent te laten vloeien. Hij is terecht van meening, dat een

open goudmarkt niet meer bestaat. In de huidige omstandigheden meent hij, dat „slechts wijs beleid van de zijde der Bank of England de belemmeringen voor de herleving der bedrijvigheid kan wegnemen. De stijging, welke gedurende de laatste maanden in de tegoeden bij de banken valt waar te nemen, toont aan, dat de geldpolitiek er op gericht is geweest, de ruilmiddelen te scheppen, noodig in verband met den grooteren omvang der productie". Waar is, dat de „Other Deposits" van de Bank of England sinds de vorige week (16 Januari) met drie millioen Pond gestegen zijn. Intusschen, wanneer men de totale tegoeden bij de Bank of England sinds het begin van dit jaar beschouwt, zijn zij vanaf 2 tot en met 23 Januari van 163 millioen tot 126 millioen Pond gedaald, terwijl de „Reserve" in dezelfde periode is toegenomen van 21 tot 23 millioen Pond. Bij vergelijking met het vorige jaar blijkt er al zeer weinig verandering te zijn ingetreden in den totalen omvang der tegoeden. Sinds begin Januari 1923 zijn nl. de „Public Deposits" met 2 millioen Pond gestegen en de „Other Deposits" met een even groot bedrag gedaald. Onder deze omstandigheden valt het zeker buitengewoon moeilijk, eenige bevestiging van het inzicht van den heer McKenna te vinden in den weekstaat van de Bank, doch zulks viel ook nauwelijks te verwachten, aangezien het, gelijk ik hierboven aantoonde, in wezen onjuist is.

T. E. GREGORY.

AAANTEKENING.

Nederlandsche Acceptmaatschappij. — Volgens een bericht in de dagbladen is op 25 dezer te Amsterdam opgericht de Nederlandsche Acceptmaatschappij, met een kapitaal van f 5.000.000.—

De oprichters zijn de Nederlandsche Handel-Maatschappij, de Rottterdamsche Bankvereniging, Mendelssohn & Co., Amsterdam, en Pierson & Co.

Doel der maatschappij is het financieren van handelstransacties en het verlenen van credieten, speciaal ter bevordering van den handel tusschen Nederland en het buitenland, het accepteren en disconteren van wissels en alles wat met een en ander in verband staat.

Naar verder wordt bericht zou ook nog worden voorbereid de oprichting onder leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij van een grooter lichaam, met een soortgelijk doel, doch uitgaande van een grooter aantal Banken, ook buitenlandsche.

Het is ongetwijfeld een verblijdend teeken, dat in de financiering van het internationaal goederenverkeer Nederlandsche banken zich laten gelden. Het remboursverkeer over Nederland heeft zich den laatsten tijd reeds meer en meer ontwikkeld en dat nu een speciale instelling door samenwerking van eenige Banken wordt opgericht, geeft zeker bewijs van het vertrouwen, dat deze in een verdere ontwikkeling daarvan hebben.

Voor den economischen wederopbouw van West-Europa is de aanvoer van grondstoffen een zaak van zeer groot belang. Dat Nederlandsche bankinstellingen blijk geven dien aanvoer te willen bevorderen, bewijst, dat zij licht beginnen te zien na den tijd van duisternis en verwarring, die achter ons ligt.

Ook voor ons land is het van belang, dat bankinstellingen hier te lande dien aanvoer financieren, omdat daarvan ook onze havens en onze bedrijven, die met vervoer in verband staan, voordeel kunnen hebben. Ook zal het verlenen van credieten wel in gulden geschieden, wat aan de positie van onze valuta niet anders dan ten goede kan komen. Trouwens uit het feit, dat Nederlandsche bankiers in financieringen als bovenbedoeld toekomst zien, blijkt wel, dat de gulden als een der valuta's beschouwd wordt, waarin transacties als deze kunnen plaats vinden. Ongetwijfeld heeft hiertoe bijgedragen de overweging, dat het hier te lande thans met de pogingen, om tot een slui-

tende begrooting te geraken, ernst is, en dat van Regeering en Volksvertegenwoordiging mag verwacht worden, dat alles zal worden gedaan om de waardevastheid van onzen gulden en de activiteit in het bedrijfsleven te bevorderen en dat alles zal worden nagelaten, wat daarmede in strijd zou komen.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Journal des Economistes. — Parijs, 15 December 1923.

Yves-Guyot, Les élections Britanniques; *G. Coulon*, L'expérience économique et financière du royaume des Serbes, Croates et Slovènes; *J. Lefort*, Revue de l'Académie des sciences morales et politiques (du 1er octobre au 15 novembre 1923); *Y.-G.*, Chronique de l'inflation; *G. de Nouvion*, Le budget annexe des P. T. T.; *B. L. L. E.*, La Ligue du libre-échange (décembre 1923).

Zeitschrift für Volkswirtschaft und Sozialpolitik. — Weenen, Leipzig, Bnd. 3, Heft 7—9.

Dr. K. Wiedenfeld, Landwirtschaft in Räterussland; *Dr. H. M. Hirschfeld*, Der Credit-mobilier-Gedanke mit besonderer Berücksichtigung seines Einflusses in den Niederlanden; *Dr. O. Zaglits*, Index und Wechselkurs; *Dr. W. J. Hartmann*, Die niederländische Handelsbilanz; *Dr. R. Kerschagl*, Zur Kritik der Wertlehre.

The Journal of Political Economy. — Chicago, December 1923.

R. R. Kuczynski, German taxation policy in the world-war; *F. A. Fetter*, Value and the larger economics. II; *R. H. Tawney*, Sixteenth-century religious thought. III; *J. W. Hoffmann*, German commerce in the middle ages; *E. B. Mittelman*, The Gyppo system; *E. Berman*, The supreme court and minimum wage; *P. H. Douglas*, Two classics on consumers' co-operation.

The American Economic Review. — New Haven, Conn., December 1923.

E. D. Durand, Currency inflation in Eastern Europe with special reference to Poland; *L. B. Mann*, Importance of retail trade in the United States; *A. Hewes*, Trade Union development in Soviet Russia; *J. R. Commons*, Hobson's „Economics of unemployment"; *E. G. Mears*, Teaching of commerce and economics.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, December 1923.

J. Ferdinand-Dreyfus, Prévisions statistiques et financières relatives au projet de loi sur les assurances sociales; *P. Neymarck*, Les émissions et remboursements en 1922 d'obligations de chemins de fer, Est, P.-L.-M., Midi, Nord, Orléans; Nécrologie: Charles Baume.

Finanz-Archiv. — Stuttgart, Berlin, Jrg. 40, Bnd. 2.

bevat o.a.:

G. Schanz, Die Doppelbesteuerung und der Völkerbund; *Dr. R. Pinski*, Die Einkommensermittlung bei der französischen Einkommensteuer.

MAANDCIJFERS.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	November 1923		November 1922	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders waarvan door de H.-bank plaatselijk	75.932	f 2.164.596.000	54.609	f 1.592.742.000
Ter voldoening van Rijksbelast.	43.784	„ 1.887.270.000	30.741	„ 1.261.344.000
	6.913	„ 10.229.000	3.232	„ 11.149.000

EMISSIES IN DECEMBER 1923.

Prov. en Gemeentelijke Leeningen. f 11.880.000,— zijnde:
 's-Gravenhage f 2.000.000,— 5 % obl. à 99 %
 Rotterdam f 10.000.000— 6 % obl. à 99 %

Hypotheekbanken ..... „ 85.300,— zijnde:
 Westl. Hypotheekbank f 492.500,— aand. à 170 % en f 7.500,— aand. à 210 %, waarop te storten 10 %.

Industrieële ondernemingen ..... „ 1.174.560,— zijnde:
 Victoria Egyptische Cigaretten-Mij. f 400.000,— aand. à 100 %
 N.V. Unie van IJsfabr. f 513.000,— aand. à 112 %
 N.V. Koninkl. Nederl. Stoomkoffie-branderijen v.h. H. E. van IJsendijk Jr. f 200.000,— aandeelen à 100 %

Rubber-Maatschappijen ..... „ 2.700.000,— zijnde:
 N.V. Sumatra Rubber-Cultuur-Mij. „Serbadjadi” f 1.350.000,— aand. à 200 %

Thee Ondernemingen ..... „ 150.000,— zijnde:
 Assam Thee Onderneming „Taloen” f 100.000,— aand. à 150 %

Diversen ..... „ 1.050.000,— zijnde:
 N.V. Magazijn „De Bijenkorf” f 1.000.000,— aand. à 105 %

Totaal.... f 17.039.860,—

Totaal der emissies in Januari.... f 86.663.725,—
 Februari .. „ 5.767.500,—
 Maart .... „ 4.841.565,—
 April .... „ 6.979.250,—
 Mei ..... „ 8.503.000,—
 Juni ..... „ 93.667.500,—
 Juli ..... „ 8.599.875,—
 Augustus .. „ 935.000,—
 September.. „ 460.000,—
 October .. „ 3.330.000,—
 November.. „ 933.500,—
 December .. „ 17.039.860,—
 Algemeen Totaal.. f 237.720.775,—

Bovendien:
 f 40.910.000,— 3/4 m. Schatkistpromessen à f 988,18
 „ 3.150.000,— 6/10 m. „ „ 977,87
 „ 19.571.000,— 4 1/2 % Schatkistbiljetten „ „ 1000,—

terwijl voorts ook hier te lande gelegenheid bestond tot inschrijving op de uitgiften van Banque Générale Belge frs. 25.000.000,— aand. à 145 % en American Gas and Electric Company \$ 750.000,— 6 % obl. à 100 %.

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

	OCTOBER	1921	1922	1923
Inlagen	f 9.758.987	f 9.181.265	f 10.190.090	
Terugbetalingen ..	„ 10.609.647	„ 9.888.628	„ 10.535.529	
Tegoed der inleggers op ultimo	276.544.410	288.725.789	297.632.299	
Nom. bedr. der uitst. staatsschuldboekjes op ultimo	43.839.800	44.535.800	44.567.150	
Spaarbankboekjes: Aantal nieuw uitgegeven	9.255	9.121	10.676	
Aantal geheel afbetaald	8.038	7.440	7.791	
Aantal in omloop op ultimo	1.918.406	1.934.090	1.950.833	

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. { Disc. Wissels. 5 24 Jan. '24	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bel. Binn. Eff. 5 1/2 24 Jan. '24	N. Bk. v. Denem. 7 17 Jan. '24
Bk. { Vrsch. in R.C. 6 1/2 24 Jan. '24	Zweedsche Rbk 5 1/2 8 Nov. '23
Javasche Bank ... 3 1/2 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7 9 Nov. '23
Bank van Engeland 4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-slowakijë... 5 26 Jan. '24
Duitsche Rijksbk. 90 15 Spt. '23	N. Bk. v. O'rijk 9 2 Sept. '22
Bank v. Frankrijk 6 17 Jan. '24	Hong. Bank.. 18 5 Juli '23
Belgische Nat. Bnk. 5 1/2 22 Jan. '23	Bank v. Italië. 5 1/2 11 Juli '22
Fed. Res. Bank N.Y. 4 1/2 21 Feb. '23	Bank v. Spanje.. 5 23 Mrt. '23
Z.-Afr. Res. bnk 6	

1) Waarde vaste beleeningen 10 pCt. sedert 15 Sept. '23.

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto (3 mnd.)	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Proton-gatie				
26 Jan. '24	4 7/8	5 1/4	3 7/10 - 1/2	—	—	4 - 1/2 1
21-26 J. '24	4 5/8 - 7/8	4 - 5 1/2	3 1/10 - 1/2	—	—	4 - 3/8
14-19 J. '24	—	4 1/2	3 5/10 - 7/8	—	—	4 - 5
7-12 J. '24	4 1/2 - 5/8	4 1/2 - 5 3/4	3 1/8 - 5/10	—	—	3 3/4 - 4 1/2
22-27 J. '23	3 3/4 - 5/8	3 1/4 - 4	2 1/8 - 3/8	—	—	4 1/2 - 5 1/4
23-28 J. '22	4 1/4 - 5/8	3 3/4 - 1/2	3 3/4 - 7/8	—	—	4 - 5 1/2
20-24 Jli '14	3 1/8 - 5/16	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 25 Januari.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was deze week vrij stabiel, in den regel eerder aangeboden. Parijs opende vrij vast; onder herhaalde schommeling liep de koers op, waarbij Woensdag het hoogste punt, 12,36, bereikt werd. Daarna trad weer een daling in, maar het daggemiddelde bleef vrijwel op 12,07 1/2 à 12,12 1/2. België schommelde eveneens, maar de schommelingen waren vrij wat kleiner. Marken vast, vrijwel steeds pariteit met den dollar, volgens de nieuwe verhouding. Dollars openden zeer vast, maar bleven verder de geheele week op 2,69 1/2 à 2,70. Scandinavië flauw, vooral voor Dene-marken en Noorwegen. Zwitserland en Spanje onveranderd. Buenos Aires aanvankelijk aangeboden, later weer iets vaster. Java zeer flauw, 95 1/2 brief.

29 Januari 1924.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
21 Jan. 1924	11.39 3/4	0.00063 1/2	0.0038 1/8	12.20	11.05	2.70 1/4
22 „ 1924	11.39 1/4	0.00063 1/2	0.0038 1/2	12.20	11.10	2.70
23 „ 1924	11.39 1/4	0.00064 1/2	0.0038	12.12 1/2	11.01 1/2	2.69 3/8
24 „ 1924	11.38 1/2	0.00063 1/2	0.0038 1/8	12.03	10.95	2.70 1/8
25 „ 1924	11.39 1/2	0.00063 1/2	0.0038	12.20	10.99	2.69 1/8
26 „ 1924	11.40 1/4	0.00063 1/2	0.0038	12.12 1/2	—	—
Laagste d.w. 1	11.38	0.00062	0.0037 1/2	11.85	10.87 1/2	2.69
Hoogste „ „ 1	11.41	0.00065	0.0038 1/2	12.36	11.12 1/2	2.71 1/4
19 Jan. 1924	11.39	0.00063	0.0038	12.22 1/2	11.15 1/2	2.69 1/4 2
12 „ 1924	11.38 1/2	0.00061 1/2	0.0037 3/8	12.60	11.35 3	2.65 1/4 3
Muntpariteit	12.10	59.26 5)	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 18 Januari '24. 3) Idem van 11 Januari.

4) Gulden per milliard Mark. 5) Gulden per 100 Mark.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwit-serland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
21 Jan. 1924	70.25	44.50	37.85	46.67 1/2	34.15	95 7/8 - 96 1/4
22 „ 1924	70.05	43.—	37.40	46.62 1/2	34.40	95 1/8 - 96 3/8
23 „ 1924	69.85	43.60	37.50	46.55	34.20	95 1/2 - 96
24 „ 1924	69.80	43.60	37.15	46.60	34.15	95 1/2 - 95 3/4
25 „ 1924	69.80	43.80	37.20	46.50	34.—	95 1/4 - 95 5/8
26 „ 1924	69.80	43.65	36.90	46.50	34.20	95 1/4 - 95 1/2
L'ste d. w. 1)	69.65	43.—	36.90	46.45	34.—	95 1/4
H'ste „ „ 1)	70.40	46.—	38.10	46.70	34.50	96 1/4
19 Jan. 1924	70.—	46.60	38.—	46.50	34.25	95 7/8 - 96 1/4
12 „ 1924	70.25	46.15	38.20	46.45	33.95	96
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	96 1/8

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in \$ per milliard Mark)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld)
26 Januari 1924	4.23.25	4.52	0.00023	37.11
Laagste d. week	4.21.12	4.45	0.00023	36.96
Hoogste „ „	4.23.37	4.57	0.00023	37.11
19 Januari 1924	4.23.75	4.50	0.00023	37.17
12 „ 1924	4.26.37	4.63	0.00022	37.45
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81¼ ¹)	40½/₁₆

1) In ct. per Mark.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	12 Jan. 1924	19 Jan. 1924	21/26 Jan. '24 Laagste/Hoogste	26 Jan. 1924
Alexandrië ..	Piast. p. £	9715/32	9715/32	9715/32 9715/32	9715/32
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10 1/10	1/10
B. Aires ¹) ..	d. p. \$	41½/10	41½/8	41½/8 42½/10	42
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5¼	1/5½/32	1/5½/10 1/5½/10	1/5¼
Constantin ..	Piast. p. £	815	820	800 830	810
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/4¼	2/4½/10	2/4 2/4½/8	2/4½/32
Lissabon ¹) ..	d. per Mil.	127½/32	1½/8	1½/8 1½/8	1½/8
Madrid	Peset. p. £	33.36½	33.30½	33.15 33.45	33.36½
Mexico	d. per \$	28½	28½	27½ 29½	28½
Montevideo ¹)	id.	47½	44¼	44¼ 46¼	44¼
Montreal ...	\$ per £	4.38½	4.34¼	4.30½ 4.35¼	4.34¼
Praag	Kr. p. £	146¼	146	145 146½	146¼
R.d.Janeiro ¹)	d. per Mil.	6½	581½/32	6 6½	6½/10
Rome	Lires p. £	97	97.18½	96½/8 97½/8	97½/10
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/3¼	3/3¼	3/3¼ 3/4¾	3/4
Singapore ...	id. p. \$	2/4½/10	2/4½/10	2/4½/8 2/4½/32	2/4½/10
Valparaiso ²)	peso p. £	39.90	41.20	40.90 41.60	41.10
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/0½/10	2/2½/16	2/1¼ 2/1½/32	2/1½/8

* Koersen der voorafgaande dagen. ¹) Telegrafisch transfert. ²) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

26 Jan. 1924	te Londen	N. York	27 Jan. 1924	te Londen	N. York
19 „ 1924	33½/10	62½/8	32½/10	32½/10	60
12 „ 1924	33½/10	63½/8	35½/8	65½/8	65½/8
12 „ 1924	33½/10	63½/8	24½/10	54½/8	54½/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 Januari 1924.

Activa.		
Binnel. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 120.532.852,32 B.-bk. „ 49.329.058,48 Ag.sch. „ 65.908.516,24	f 235.770.427,04
Papier o. h. Buitentl. in disconto	Idem eigen portef. v	25.093.643,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		25.093.643,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 37.863.005,09 B.-bk. „ 11.836.706,31 Ag.sch. „ 99.429.214,50	f 149.128.925,90
Op Effecten.	f 135.526.408,70	
Op Goederen en Spec.	„ 13.602.517,20	149.128.925,90
Voorschotten a. h. Rijk.	„ 14.831.591,07	
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.240.025,—	
Muntmat., Goud	„ 525.504.528,41	
	f 581.744.553,41	
Munt, Zilver, enz.	„ 8.751.516,51	
Muntmat., Zilver	„ —	
Effecten		590.496.069,92
Bel. v. h. Res. fonds. id. van ¼, v. h. kapit.	f 5.985.069,31 „ 3.974.232,39	9.959.301,70
Geb. en Meub. der Bank	„ 5.000.000,—	
Diverse rekeningen	„ 59.371.906,95	
	f 1.089.651.865,58	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.999.469,43	
Bijzondere reserve	„ 9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	„ 1.008.309.000,—	
Bankassignatiën in omloop	„ 1.452.316,22	
Rek.-Cour. saldo's: { Het Rijk f — Anderen „ 30.170.802,02		30.170.802,02
Diverse rekeningen	„ 14.720.277,91	
	f 1.089.651.865,58	
Beschikbaar metaalsaldo	f 381.893.818,18	
Op de basis van ¼, metaaldekking	„ 173.907.394,53	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„ 1.909.469.090,—	

NED. BANK 28 Januari 1924. (vervolg.)
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dekking-perc.
28 Jan. '24	581.745	8.752	1.008.309	31.623	381.894	58
21 „ '24	581.753	8.265	1.018.817	26.995	380.233	56
14 „ '24	581.762	7.947	1.033.716	28.716	376.595	56
7 „ '24	581.776	7.704	1.052.469	34.133	371.512	54
31 Dec. '23	581.781	8.084	1.066.136	41.538	367.686	53
29 Jan. '23	581.790	8.039	947.422	26.444	394.360	60
30 Jan. '22	605.969	7.104	1.016.538	32.721	402.481	58
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 ¹)	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schat-kist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buiten-land	Diverse rekeningen ²)
28 Jan. 1924	235.770	32.000	149.129	25.094	59.372
21 „ 1923	229.028	20.000	155.694	25.218	66.265
14 „ 1924	240.185	28.000	157.341	24.539	71.708
7 „ 1924	254.424	46.000	162.039	25.958	77.566
31 Dec. 1923	252.060	34.000	180.192	26.797	84.740
29 Jan. 1923	182.667	34.000	116.981	78.052	20.662
30 Jan. 1922	217.536	57.000	142.177	17.861	83.737
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

¹) Op de basis van ¼, metaaldekking. ²) Sluitpost activa.

's RIJKS SCHATKIST.

De Minister van Financiën maakt o.m. bekend:

	21 Jan. 1924	28 Jan. 1924
dat uitstonden		
aan schat-kist-promessen waarv. direct bij Ned. Bk.	f 332.290.000,—	f 340.840.000,—
aan schat-kistbiljetten	„ 20.000.000,—	„ 32.000.000,—
aan zilverbons	„ 183.006.000,— ¹)	„ 183.334.000,— ¹)
Tegoe v. d. Postch. en Gdst. bij 's Rijks Schatkist	„ 32.164.826,50	„ 32.196.213,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 125.646.915,97	„ 131.592.114,30
Voor schat aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 30 November 1923 „ 83.577.412,99	„ 31 December 1923 „ 81.548.630,25
Voorschoten aan rek. houders v. d. Postch. en Girodst.	„ 21 Jan. 1924 „ 72.244.060,51 ½)	„ 28 Jan. 1924 „ 73.344.223,23 ½)
In daggeldleening tegen onderp. v. schat-k.papier	„ —	„ —

¹) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.
De Minister van Koloniën maakt bekend:

	19 Jan. 1924	26 Jan. 1924
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 114.925.082,48	f 117.155.890,70
Ind. Schat.prom. in oml.	„ 79.100.000,—	„ 79.100.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	„ 3.300.000,— ¹)	„ 6.500.000,— ¹)
Muntbiljetten in omloop.	„ 42.000.000,—	„ 41.300.000,—

¹) Tegoe v. Ned.-Indië bij de Javasche Bank.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
19 Jan. 1924	213.000	262.000	91.000	142.400	
12 „ 1924	213.750	266.500	92.500	141.950	
5 „ 1924	214.750	263.000	104.000	141.350	
22 Dec. 1923	160.443	61.748	259.967	115.330	147.912
15 „ 1923	160.461	61.555	262.683	119.496	146.326
20 Jan. 1923	155.957	57.519	261.801	103.666	141.049
21 „ 1922	143.967	31.418	278.156	75.409	105.242
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²)

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Voor-schotten ajh. Gou-vernem.	Diverse reke-ningen ¹)	Dek-kings-percen-tage.
19 Jan. 1924	—	147.800	300 ²)	***	60	
12 „ 1924	—	156.540	3.800	***	60	
5 „ 1924	—	163.100	3.900	***	59	
22 Dec. 1923	35.536	25.504	82.868	5.359 ³)	29.542	
15 „ 1923	35.788	26.393	85.329	2.811 ³)	36.089	
20 Jan. 1923	36.040	30.156	78.848	11.680	23.542	
21 „ 1922	36.274	16.183	112.058	11.666	7.965	
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	

¹) Sluitpost activa. ²) Basis ¼, metaaldekking. ³) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHEN BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Discont.	Div. rekening ¹⁾
29 Dec. 1923..	1.174	1.661	575	1.172	573
22 „ 1923..	1.154	1.516	701	1.169	513
15 „ 1923..	1.144	1.671	697	1.169	535
8 „ 1923..	1.144	1.781	691	1.195	543
1 „ 1923..	1.150	1.636	835	1.191	628
30 Dec. 1922..	1.233	1.884	616	1.241	534
25 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.****BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
23 Jan. 1924	128.076	125.143	278.914	27.000	234.220
16 „ 1924	128.071	125.158	281.987	27.000	237.689
9 „ 1924	128.058	126.276	287.780	27.000	243.683
2 „ 1923	128.058	127.521	292.692	27.000	248.688
24 Jan. 1923	127.489	120.799	280.834	27.000	237.713
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
23 Jan. '24	49.942	71.472	13.612	112.430	22.683	17,99
16 „ '24	48.942	69.639	13.945	109.295	22.663	18,39
9 „ '24	47.312	77.041	11.773	116.162	21.532	10,835
2 „ '23	52.262	108.966	13.434	150.193	20.287	12,40
24 Jan. '23	53.445	65.238	11.372	114.431	25.141	19,98
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52,1/8

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.**DUITSCHER RIJKSBANK.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in billiarden (duizenden biljoenen) Mark.

Data	Metaal	Daarv. Goud	Waarv. b. Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ²⁾
23 Dec. '23	3,0	0,467	0,021	9.858	474.559	2
15 „ '23	4,3	0,467	0,021	7.073	414.171	2
7 „ '23	4,4	0,467	0,021	9.474	390.017	2
30 Nov. '23	5,2	0,467	0,011	8.871	400.268	2
23 Dec. '22	1,1	1,005	0,050	0,241 ⁴	1,136 ⁴	21
23 Juli '14	1,7	1,357	—	0,065 ³	1,9 ³	93

Data als boven.	Wissels			Renten-bank-scheine	Rek. Courants	Darl. kas-sensch. Tot. uitgegeven
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier			
	319.797	319.797	—	195.164	394.713	9.900
	393.188	371.316	21.872	167.994	366.652	7.100
	453.945	394.216	59.729	101.156	273.240	9.500
	444.175	347.301	96.874	169.670	373.977	8.900
	1,365 ⁴	0,393 ⁴	0,972 ⁴	—	0,435 ⁴	0,255 ⁴
	0,751 ³	0,751 ³	—	—	0,944 ³	—

¹⁾ Onbelast. ²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine. ³⁾ In milliarden. ⁴⁾ In biljoenen. ⁵⁾ Papiermark. Bovendien op 7 Dec. 6.308 billiard; op 15 Dec. 28.389 bill.; op 23 Dec. 33.290 bill. Rentenmark.**BANK VAN FRANKRIJK.**

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenl.	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit. gev. voorsch. a/d. Staat
24 Jan. '24	5.540.837	1.864.321	296.973	582.070	22.600.000
17 „ '24	5.540.758	1.864.321	296.845	579.207	22.800.000
10 „ '24	5.540.596	1.864.321	296.734	573.220	22.900.000
25 Jan. '23	5.535.298	1.864.345	290.169	598.974	23.100.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat.
	3.668.741	12.938	2.434.610	38.329.145	2.372.129	21.287
	3.586.836	13.175	2.483.723	38.678.344	2.568.988	20.384
	3.545.457	13.380	2.533.115	39.172.767	2.255.673	16.915
	2.661.581	27.639	2.054.711	36.780.408	2.160.039	47.559
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buit. saldi	Beleen. van buit. l. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
26 Jan. '24	365.537	84.653	480.000	1626.099	7.431.349	317.552
17 „ '24	366.169	84.653	480.000	1608.379	7.443.789	252.404
10 „ '24	366.629	—	—	1602.616	7.461.013	370.314
25 Jan. '23	343.458	84.653	480.000	761.671	6.779.618	220.050

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buit. l.		
9 Jan. '24	3.130.542	2.158.153	—	106.965	2.147.064
2 „ '24	3.083.886	2.167.042	—	87.984	2.245.230
26 Dec. '23	3.070.927	2.175.922	—	66.589	2.340.375
10 Jan. '23	3.032.705	2.238.067	—	124.509	2.312.674

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
9 Jan. '24	926.087	1.983.755	110.506	75,8	78,4
2 „ '24	1.145.068	2.050.798	110.483	71,8	73,8
26 Dec. '23	1.193.566	1.937.869	110.103	71,8	73,3
10 Jan. '23	737.809	2.019.876	107.465	70,6	73,6

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
2 Jan. '24	766	12.066.813	1.455.032	15.704.897	4.103.985
26 Dec. '23	764	11.934.334	1.378.672	15.292.030	4.072.029
19 „ '23	764	11.955.997	1.355.021	15.356.865	4.057.952
3 Jan. '23	783	11.590.254	1.457.931	15.626.931	3.748.208

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 28 Januari 1924.

Het arbeiders-ministerie, onder leiding van Ramsay MacDonald, waarmede ter beurze reeds rekening is gehouden, sinds de uitslag van de algemeene verkiezingen in Engeland, in December jl., aan het licht heeft gebracht, dat de labour-partij feitelijk over de grootste der minderheden beschikte, is gedurende de achter ons liggende week inderdaad aan het bewind gekomen. Doch het heeft geenszins den schrik en de verwarring gebracht, welke men zich had voorgesteld. Nu is ongetwijfeld de tijd nog te kort, dan dat de arbeiders-regering thans reeds in de gelegenheid zou zijn geweest ingrijpende maatregelen te nemen, doch de beurs is een gevoelig instrument en zou zeer zeker de mogelijkheid van een drastisch optreden reeds dadelijk hebben geregistreerd. Dat dit niet is geschied, mag worden beschouwd als een aanwijzing, dat men in de City een zeer kalmé opvatting van den loop van zaken heeft. Zelfs zou men kunnen concluderen tot een zeker optimisme, indien men het koersverloop van beleggingswaarden nader beschouwt. Van angst voor een heffing ineens is geen spoor meer te bekennen, doch dit is niet meer dan natuurlijk, waar een dergelijke maatregel bezwaarlijk kan worden doorgevoerd, zoolang de liberale partij zich hiermee niet accoord verklaart. Doch ook in andere opzichten blijkt men gunstige opvattingen omtrent de naaste toekomst te hebben. Het onmiddellijk aanknoopen van betrekkingen met Rusland heeft dan ook een zeer goeden indruk gemaakt. Reeds lang had men in handelskringen aangedrongen op een sneller tempo, waarin tot volledige overeenstemming met Rusland geraakt zou moeten worden, doch de mentaliteit van de vorige regeringen was steeds een hinderpaal voor deze richting. Thans is dit beletsel met één slag uit den weg geruimd en men vertrouwt, dat dit niet anders dan ten gunste van Groot-Brittannië zal kunnen zijn. Het overlijden van Lenin kan

wellicht er toe medewerken van Russische zijde een minder starre houding aan te nemen, waardoor misschien een grootter en sneller succes wordt bereikt, dan anders het geval zou zijn geweest. Voorts verwacht men een scherper optreden in zake het Europeesche geschil en vooral de houding, welke men ten opzichte van het Roergebied zal gaan aannemen. Weliswaar zal veel hier afhangen van de positie van den Franschen Franc, van de maatregelen dus, welke Frankrijk thans zal nemen, doch aan den anderen kant zal de Fransche Regeering niet meer zoo volkomen op de passiviteit van de Engelsche kunnen rekenen. De mogelijkheid is derhalve niet uitgesloten, dat er ten aanzien van de Europeesche politiek teekening in den toestand komt en dat inderdaad naar een definitieve oplossing zal worden gestreefd.

Indien men al deze mogelijkheden in aanmerking neemt, is het niet anders dan natuurlijk, dat de beurs te Londen, zooal niet opgewekt, dan toch zeer vast is geweest en blijkt heeft gegeven van een stellig vertrouwen in de toekomst.

Te Parijs was men weifelachtiger gestemd. De aankondiging van een nieuwe disconto-verhoging van de Banque de France, thans tot 6 pCt., heeft getoond, dat het de financieele leiding ernst is met haar pogingen om het crediet en de inflationistische tendenzen in het algemeen een rem aan te leggen en de voorgestelde maatregelen op het gebied der belastingen hebben verder hun invloed doen gevoelen. Wel wordt het in Frankrijk zelve betwijfeld of de bedragen, welke de regeering zich voorstelt uit de belastinghervorming te halen, ook effectief bereikt zullen worden, doch men neemt aan, dat de psychologische invloed van een krachtig ingrijpen voldoende zal zijn, om het ontbrekende eenigermate te verhelpen. Het kan niet worden ontkend, dat de psychologische factor van buitengewoon groote betekenis is. Thans reeds, nu nog niets is geschied, waardoor ook werkelijk grootter, ontvangsten of inperking der uitgaven bereikt kunnen worden, is het een opmerkelijk feit, dat een zekere stabiliteit voor den Franc is ingetreden. Hiermede wordt wel aangetoond, dat de internationale speculatie grootten invloed op het peil van een ruilmiddel kan uitoefenen, al is het natuurlijk onjuist — zooals men aanvankelijk in Frankrijk heeft gedaan — om alle schuld van de reactie op deze speculatie te willen schuiven.

Onder den invloed van de onzekerheid, welke ten aanzien van het betaalmiddel gedurende de afgelopen week bestond, heeft de beurs van Parijs een stil en, zooals gezegd, weifelend verloop gehad. Toch konden Fransche Reuten een goed deel van het tevoren geleden verlies inhalen.

Te Berlijn is de markt buitengewoon stil geweest, hoewel een vaste tendens niet te ontkenen was. De oorzaak van de kalme houding moet in hoofdzaak worden gezocht in het ontbreken van den stimulans der geld-depreciatie. Jarenlang heeft de beurs aan deze depreciatie haar wilde activiteit ontleend en nu het er naar uitziet, dat in plaats van de voortdurende waardevermindering een zekere stabiliteit is ingetreden, behoeft men andere factoren, welke een aankoop of verkoop van fondsen kunnen aanmoedigen. Voor den verkoop zorgen inmiddels wel de totaal veranderde verhoudingen in Duitschland. Particulieren en ondernemingen, die in de periode van hoog-conjunctuur als beleggung of als speculatie groote posten fondsen hebben gekocht, zien zich nu in de noodzakelijkheid, deze posten geheel of gedeeltelijk te liquideeren wegens gebrek aan middelen. Het moet voor een deel op rekening van de ruime geldmarkt worden geschreven, dat tegenover deze liquidaties nog een zoodanige vraag kan worden gesteld, dat groote reacties niet te constateeren zijn, dat, integendeel, hier en daar wat opleving kan worden aangetoond. Zelfs bestond voor sommige groepen vrij groote levendigheid, doch dit moet dan meer worden toegeschreven aan pogingen van den beroepshandel, om een of ander papier te manipuleeren.

Vermoedelijk zal echter geleidelijk wat grootter affaire op de Berlijnsche beurs tegemoet gezien kunnen worden — in welke richting, moet natuurlijk worden afgewacht. Doch het langzamerhand gereed komen van de goudmark-balansen voor de verschillende ondernemingen zal waarschijnlijk de factoren leveren, waarop de beurs wacht. Thans heeft men nog geen overzicht over de werkelijke waarde van fabrieken, bedrijven, enz.; zoodra echter de goudmark-balansen is gepubliceerd, zal er een maatstaf zijn, waarnaar de waarde der aandelen kan worden afgemeten.

Te New York heeft de beurs een over het algemeen vast verloop gehad. Petroleum-aandelen waren eerder gevraagd in verband met de prijsverbetering van het product, doch ook voor verschillende industriele aandelen was de stemming zeer opgewekt. De berichten uit handel en nijverheid blijven bij voortdurend gunstig luiden en al betreft

de politieke hemel, in dien zin, dat de belastingvoorstellen van Minister Mellon bestrijding gaan ondervinden, Wallstreet staat hiertegenover voorloopig nog vrij neutraal.

Ten onzent is de markt voor bijna alle afdelingen zeer opgewekt geweest. Zelfs geldt dit voor de afdeling van beleggingswaarden, welke niet geleden hebben onder de nieuwe discontoverhoging van De Nederlandsche Bank, welke per 24 Januari is doorgevoerd en waarbij de minimum disconto-rente op 5 pCt is gebracht. Vermoedelijk is de leiding onzer circulatiestelling tot deze verhoging, zoo spoedig na de wijziging van 12 December jl., overgegaan, omdat zij van meening was, dat de teruggang van het opereerend kapitaal sedert het einde van het vorig jaar onvoldoende is geweest. Het totaal aan opereerend kapitaal bedroeg op 31 December 1923 f 465 miljoen en op 21 Januari jl. f 424 miljoen, doch sedertdien is de biljetten-circulatie ongeveer f 60 miljoen grootter dan op het overeenkomstige tijdstip van het vorig jaar. Welke gevolgen de disconto-verhoging zal kunnen hebben ten aanzien van het afvloeien van middelen naar het buitenland of van het aantrekken van buitenlandsche gelden, moet worden afgewacht; inmiddels echter is de dollar ten onzent eenigermate gedaald.

Zooals reeds gezegd, ondervond de beleggingsmarkt geen enkele nadeelige uitwerking van de verhoging van den rentevoet. Wel viel hier en daar eenige reactie voor binnenlandsche staatsfondsen te constateren, doch deze bleef binnen het kader, dat ook anders voor dergelijke fluctuaties op te merken valt.

	21 Jan.	25 Jan.	28 Jan.	Rijzing of daling
6 % Nederland 1922	99 ⁹ / ₁₆	99 ³ / ₈	99 ³ / ₄	+ ⁵ / ₁₆
5 % " " 1918	88 ⁷ / ₁₆	87	87 ⁷ / ₁₆	— 1
4 ¹ / ₂ % " " 1916	86 ¹¹ / ₁₆	86 ³ / ₈	87	+ ⁵ / ₁₆
4 % " " 1916	78 ⁷ / ₈	78 ³ / ₄	78 ³ / ₈	— ¹ / ₂
3 ¹ / ₂ % " "	71 ¹ / ₈	71 ¹ / ₈	71	— ¹ / ₈
3 % " "	62 ⁷ / ₁₆	62	62 ¹ / ₁₆	— ⁵ / ₈
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	52 ¹ / ₂	52 ¹ / ₄	52 ¹ / ₂	—
7 % Oost-Indië 1921	101 ¹ / ₁₆	101 ⁷ / ₁₆	101 ¹ / ₂	+ ¹ / ₁₆
6 % " " 1919	96 ⁷ / ₈	96 ³ / ₁₆	96 ⁹ / ₁₆	— ⁵ / ₁₆
5 % " " 1915	91 ⁷ / ₈	91 ⁷ / ₈	91 ³ / ₈	— ¹ / ₈
5 % Rusland 1906	6 ¹ / ₈	7 ¹ / ₈	6 ³ / ₄	+ ⁵ / ₈
4 % Rusl. bij Hope & Co.	7 ³ / ₁₆	7	8 ¹ / ₈	+ ¹⁵ / ₁₆
4 % Japan 1899	64 ¹ / ₂	64 ¹ / ₄	64 ¹ / ₂	— ¹ / ₂
5 % Brazilië 1895	46 ¹ / ₄	—	47 ³ / ₈	+ ¹ / ₈
8 % San Paulo 1921	96 ³ / ₄	97	—	+ ¹ / ₄
6 % Amsterdam 1920	100 ³ / ₄	—	100 ¹ / ₄	—
7 % Rotterdam 1920	101 ¹ / ₈	101 ¹ / ₂	101 ¹ / ₄	+ ¹ / ₈

Op de aandelenmarkt stonden Petroleum-aandelen weder voorraan. Des te opmerkelijker was dit, omdat de daling van den Franc, welke de vorige week als stimulans had gegolden voor den aankoop voor buitenlandse rekening, ditmaal niet in aanmerking kon worden genomen. Desondanks steeg het koerspeil, zoowel van aandelen Koninklijke Petroleum, als van Consols, bijna iederen dag. Hoewel ook in New York wel rekening werd gehouden met deze vaste stemming en met de prijsverhoging van ruwe petroleum, ging de beweging toch voor het overgrote deel van Amsterdam uit. Bij de hier genoemde aandelen sloten zich ook aandelen Steaua Romana en, tegen het einde der week, aandelen Phocnix Oil aan.

Naast Petroleum-aandelen stonden Tabaksfondsen in het Centrum der belangstelling. De handel was hier zeer groot en de koersstijging in evenredige mate aanmerkelijk. De gunstige berichten omtrent den te velde staanden oogst hebben aangehouden en tevens de verwachtingen, dat zoowel Amerika als Duitschland op de aanstaande voorjaars-inschrijvingen — waarvan de eerste op den 14den Maart a.s. plaats vindt — als gegaldigen ter markt zullen komen.

De Rubbermarkt was eenigszins verlaten, doch met vasten grondtoon in verband met geruchten, dat een verlaging van den export-standaard voor de Straits wordt overwogen. In verband hiertoe is de markt voor het product te Londen iets vaster geworden.

Suikeraandelen waren aanvankelijk zeer gedrukt als gevolg van berichten omtrent droogte in Nederlandsch-Indië, doch konden tegen het einde der week monteeren, toen verluide, dat de regens doorbroken waren.

Zeer opgewekt was de houding voor aandelen Centrale Suiker Maatschappij en aandelen Wester Suiker Raffinaderij, op gunstige dividend-taxaties.

Ook voor aandelen in Indische Credietwaarden, met name aandelen Nederlandsche Handel Maatschappij bestond goede belangstelling.

Binnenlandsche industriele aandelen bleven over het algemeen vast, met hier en daar een kleine inzinking, als natuurlijke reactie op een vroegere stijging.

Aandeelen in *Handelsondernemingen* en in *Bankinstellingen* bleken gevraagd.

	21 Jan.	25 Jan.	28 Jan.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	122	124 $\frac{1}{8}$	130	+ 8
Incaso Bank	95 $\frac{7}{8}$	96	96 $\frac{1}{8}$	+ $\frac{1}{8}$
Koloniale Bank	187 $\frac{1}{4}$	187 $\frac{7}{8}$	189 $\frac{1}{2}$	+ 2 $\frac{1}{4}$
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	133 $\frac{7}{8}$	138 $\frac{1}{2}$	140 $\frac{5}{8}$	+ 6 $\frac{3}{4}$
Rotterd. Bankvereniging	99 $\frac{1}{4}$	—	—	—
Van Berkel's Patent	44 $\frac{1}{2}$	42 $\frac{7}{8}$	45 $\frac{7}{8}$	+ 1 $\frac{3}{8}$
Gouda Kaarsen	85 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{3}{4}$	+ $\frac{1}{4}$
Holl. Draad- en Kabelfabriek	57 $\frac{1}{2}$	60	63	+ 5 $\frac{1}{2}$
A. Jurgens' Ver. Fabr.g.aand.	73 $\frac{1}{2}$	71	74 $\frac{3}{8}$	+ $\frac{1}{8}$
" " " pr. aand.	75 $\frac{1}{8}$	74 $\frac{1}{4}$	75	- $\frac{1}{8}$
Leerdam Glasfabrieken	34	33 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{1}{2}$	- 1 $\frac{1}{2}$
Philips' Gloeilampenfabriek	290	285 $\frac{1}{4}$	289 $\frac{1}{4}$	- $\frac{1}{4}$
Vereenigde Blikfabrieken	105 $\frac{1}{2}$	—	106	+ $\frac{1}{2}$
Vereen.Chemische Fabrieken	63	57	59	- 4
Compania Mercantil Argent.	22 $\frac{7}{8}$	22 $\frac{1}{8}$	22 $\frac{7}{8}$	—
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	182 $\frac{7}{8}$	185	188	+ 5 $\frac{1}{8}$
Handelsver. Amsterdam	488	493 $\frac{1}{2}$	501	+ 13
Handelsverg. Reiss & Co.	41	40 $\frac{1}{2}$	40	- 1
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	189 $\frac{1}{4}$	190 $\frac{1}{2}$	192	+ 2 $\frac{3}{4}$
Linde Teves & Stokvis	83 $\frac{1}{2}$	83	85 $\frac{1}{2}$	+ 2
Redjang Leborg Mijnb.-Mij.	120	130 $\frac{1}{2}$	130	+ 10
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	209 $\frac{3}{8}$	215	226	+ 16 $\frac{3}{8}$
Kon. Petroleum-Mij.	426 $\frac{1}{2}$	442 $\frac{1}{2}$	457 $\frac{1}{2}$	+ 31
Phoenix Oil	87 $\frac{1}{2}$	86	94 $\frac{1}{2}$	+ 7
Amsterdam-Rubber-Mij.	157 $\frac{1}{8}$	154 $\frac{3}{8}$	155 $\frac{3}{8}$	- 1 $\frac{7}{8}$
Kendeng Lemboe	184 $\frac{1}{4}$	187	185	+ $\frac{3}{4}$
Oost-Java-Rubber-Mij.	232 $\frac{1}{4}$	232	233 $\frac{1}{4}$	+ 1
Deli-Batavia Tabak Mij.	350 $\frac{1}{2}$	353 $\frac{3}{8}$	361	+ 10 $\frac{1}{2}$
Deli-Maatschappij	340 $\frac{1}{4}$	343 $\frac{1}{2}$	357	+ 16 $\frac{1}{4}$
Senembah-Maatschappij	305 $\frac{1}{2}$	302 $\frac{1}{2}$	316 $\frac{3}{4}$	+ 11 $\frac{1}{4}$

De *scheepvaartmarkt* was kalm, doch met een zeer vasten grondtoon.

	21 Jan.	25 Jan.	28 Jan.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	105 $\frac{1}{4}$	107 $\frac{7}{8}$	110 $\frac{3}{4}$	+ 5 $\frac{1}{2}$
" " "gem.eig.	91	91	92 $\frac{1}{2}$	+ 1 $\frac{1}{2}$
Hollandsche Stoomboot-Mij.	33 $\frac{3}{8}$	33 $\frac{3}{4}$	34 $\frac{1}{4}$	+ $\frac{5}{8}$
Java-China-Japan-Lijn	100	101	—	+ 1
Kon. Hollandsche Lloyd	14 $\frac{7}{8}$	15 $\frac{15}{16}$	15 $\frac{7}{8}$	+ 1
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	80 $\frac{1}{4}$	82	84	+ 3 $\frac{3}{4}$
Konink.Paketaart-Mij.	128 $\frac{3}{4}$	133	—	+ 4 $\frac{1}{4}$
Maatschappij Zeevaart	80	83	83	+ 3
Nederl. Scheepvaart-Unie	125 $\frac{1}{4}$	125 $\frac{3}{4}$	129 $\frac{3}{8}$	+ 4 $\frac{3}{8}$
Nievelt Goudriaan	101 $\frac{1}{4}$	105	106 $\frac{5}{8}$	+ 5 $\frac{3}{8}$
Rotterdamsche Lloyd	129	130	134 $\frac{1}{2}$	+ 5 $\frac{1}{2}$
Stoomv.-Mij. „Nederland“	150	—	154	+ 4
" " „Noordzee“	31 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{1}{4}$	32 $\frac{1}{4}$	+ 1 $\frac{1}{4}$

De *Amerikaansche afdeling* bleef zich, in overeenstemming met New York, op een hooger peil bewegen.

	21 Jan.	25 Jan.	28 Jan.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	65 $\frac{1}{4}$	66 $\frac{7}{8}$	68	+ 2 $\frac{3}{4}$
Anaconda Copper	82 $\frac{3}{8}$	84 $\frac{7}{16}$	86	+ 3 $\frac{3}{8}$
Studebaker Corp.	113 $\frac{1}{4}$	112 $\frac{7}{8}$	111	- 2 $\frac{1}{4}$
Un. States Steel Corp.	108	109	111 $\frac{15}{16}$	+ 3 $\frac{15}{16}$
Atchison Topeka	107	107 $\frac{7}{8}$	108 $\frac{1}{8}$	+ 1 $\frac{1}{8}$
Erie	26 $\frac{3}{4}$	—	27 $\frac{3}{16}$	+ $\frac{7}{16}$
Southern Pacific	96	95 $\frac{7}{8}$	—	- $\frac{1}{8}$
Union Pacific	141 $\frac{1}{4}$	141 $\frac{1}{2}$	141 $\frac{1}{4}$	- $\frac{1}{4}$
Int. Merc. Marine orig. gew.	9 $\frac{1}{8}$	9 $\frac{1}{16}$	9 $\frac{11}{16}$	+ $\frac{1}{16}$
" " " pref.	34 $\frac{7}{8}$	34	35 $\frac{1}{8}$	+ $\frac{1}{4}$

¹ Ex. div.

De *geldmarkt* heeft zich aangepast aan de discontoverhoging, doch bleef ruim; prolongatie noteerde ten slotte 5 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

29 Januari 1924.

Tarwe. Nu de Argentijnsche en Australische oogsten reeds sedert eenigen tijd veilig geacht kunnen worden, hebben de oogstberichten niet dat belang, dat zij in andere tijden van het jaar kunnen hebben. Voor de wintertarwe op het Noordelijk Halfrond is het weer weliswaar ook van belang, maar het moet al bijzonder ongunstig zijn, willen de gevolgen zoodanig zijn, dat beter weder in den lateren winter en in het voorjaar de schade niet wederom kan te niet doen. In de Vereen. Staten wordt weliswaar nog in een deel van het land geklaagd over zeer koud weder met te weinig sneeuwbedekking, maar in verreweg het grootste gedeelte is de bodem voldoende van een beschermende sneeuwlaag voor-

zien. In Europa is het weer hier en daar te vochtig geweest, doch al te ernstig mag men ook daarover de klachten nauwelijks opvatten. In Indië is de benodigde regen gevallen en in Australië en Argentinië is het weer gunstig geweest voor de oogstbeweging, zoodat het dan ook niet te verwonderen valt, dat de verschepingen toegenomen zijn. Naar Europa namen ze ca. 40 pCt. toe, maar ofschoon ze voor iedere week ruim zijn, zijn ze nog niet van dien aard, om na de zeer kleine verschepingen der vorige weken, een spoedige vermindering van de vraag te doen verwachten. Vooral in de Britsche en Iersche markten wordt een tekort in spoedig leverbare tarwe gevoeld. Dank zij de eigenaardige bepalingen op de Londensche contracten van het Vereenigd Continent, behoeft het graan niet geleverd te worden, doch kan de verkooper het prijsverschil verrekenen, waarbij hij er bij niet-levering volgens continentale begrippen op bijzonder gemakkelijke wijze afkomt. In den laatsten tijd is een groot aantal contracten niet geleverd, waardoor men wel wat laat tot de overtuiging kwam, dat er te weinig tarwe voor de behoefte werd ingevoerd. Dienengevolge is spoedige verscheping tot aanzienlijk hoogere prijzen dan voor latere aflading verkoopbaar geweest. Ook deze week werd wederom tamelijk vlot zaken gedaan, waarbij evenals de vorige week niet alleen Argentijnsche, maar ook Australische tarwe meer op den voorgrond trad. Waarschijnlijk is het verre Oosten, althans tijdelijk wel enigszins voorzien, zoodat Australië weer meer gedwongen is zich tot Europa te wenden. Italië kocht deze week deze tarwesort, doch ook in de Engelsche markt werden er regelmatig zaken in gedaan.

Noord-Amerika verscheepte deze week bijna evenveel tarwe naar niet-Europeesche als naar Europeesche bestemmingen en het totaal der verschepingen naar landen buiten Europa (grootendeels Japan) bedraagt meer dan de helft van het totaal naar Europa. Zeer onverwachts kwam Rusland weer met een groote verscheping voor den dag en de verschepingen van Argentinië overtroffen die van de vorige week zeer aanzienlijk. Op het Continent vonden partijen Argentijnsche tarwe regelmatig plaatsing, zoodat de prijzen in Argentinië zich goed konden handhaven. In Noord-Amerika bewoog Mei Chicago zich tusschen 108 $\frac{1}{2}$ op 21 Januari en 109 $\frac{1}{4}$ slot 28 Januari en Mei Winnipeg tusschen resp. 101 en 101 $\frac{1}{2}$.

Rogge blijft vast gestemd. Vooral Russische rogge blijft goed gevraagd, doch ook voor Amerikaansche rogge bestond er eenige attentie.

Maïs. Door het groote tekort aan spoedig verscheepbare maïs zijn de prijzen tot een zeer hoog niveau opgevoerd, zoodat een lading Zuid-Afrikaansche maïs naar Ierland verkocht werd tot slechts 1 Shilling, dit is circa 2 $\frac{1}{2}$ pCt. onder den prijs van Plata-tarwe. Door deze hooge prijzen vermindert het gebruik daar men andere artikelen tracht te vinden om de dure maïs te vervangen. Ongetwijfeld wordt er vooral in Engeland veel tarwe opgevoerd, maar waar er zooveel minder maïs is, is het reeds bij voortaan te verklaren, dat de vraag vermindert, doordat men andere artikelen koopt, daar indien men niet minder kocht, er niet voor elkeen genoeg zou zijn. Platamaïs werd wederom minder verscheept, terwijl bovendien de voorraad in de aflaadhavens nog verminderde.

Chicago was aanvankelijk zeer vast en de Mei-termijn liep tot den zeer hoogen prijs van 80 $\frac{3}{4}$ cent op. Toen begonnen de aanvoeren evenwel toe te nemen en een reactie volgde, zoodat die termijn ten slotte naar 78 $\frac{3}{4}$ terugliep, maar daar de zichtbare voorraad verminderde, werd de markt wederom vast en op 28 Januari sluit Mei op 80 cent. Ten gevolge van de hooge prijzen, zoowel als van den dollarkoers, kwamen weinig zaken met Noord-Amerika tot stand. De Donau biedt voor spoedige aflading zoo goed als niets aan. Voor na wederopening van de vaart wordt er, zij het tot nog al hooge prijzen, een en ander aangeboden.

Argentinië bleef, dank zij gunstige berichten met nieuwe oogstposities tot betrekkelijk lage prijzen aan de markt. De vraag was niet groot, maar de verkoopers drongen niet zooveel, dat de markt zeer stabiel bleef. Groote zaken kwamen niet tot stand. Rusland bood wat meer gerst aan, maar ook in dit artikel is het aanbod zeer beperkt en de markt bleef zeer vast. Ook van Canada kwamen zaken tot stand. Holland kocht een lading Russische gerst in de Londensche markt. Noord-Afrika blijft gerst aanbieden en tot tamelijk hooge prijzen komen in deze soorten zaken tot stand.

Haver blijft zeer goedkoop in prijs. De groote oogst van La Plata drukt wat op de markt en ongetwijfeld is dit op het oogenblik het goedkoopste voerartikel.

Lijnzaad. Niettegenstaande de groote aanvoeren in de havenplaatsen van Argentinië, waardoor de voorraden derk zijn toegenomen, blijft de markt vast gestemd. De vraag

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	28 Jan. 1924	21 Jan. 1924	29 Jan. 1923
	Tarwe Mei	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Febr.	Mais Febr.	Lijnzaad Febr.				
26 Jan. '24	109	79¼	47½	10,80	9,70	19,50	Tarwe* 1	12,25	12,50	13,—
19 „ '24	108¼	78¼	46½	10,90 ¹⁾	9,60 ¹⁾	20,— ¹⁾	Rogge (No. 2 Western) . 1	9,90	9,90	11,25
26 Jan. '23	117¼	72¼	44½	11,80 ²⁾	8,75 ²⁾	18,45 ²⁾	Mais (La Plata) 2	217,—	216,—	196,—
26 Jan. '22	114¾	53¾	38¾	11,25	7,50	18,55	Gerst (48 lb. malting) . . 2	211,— ⁴⁾	210,— ⁴⁾	180,—
26 Jan. '21	168	67¼	42½	17,50	9,70	14,65	Haver (38 lb. white clipp.) 1	10,25 ⁵⁾	10,— ⁵⁾	10,60
20 Juli '14	82	56¾	36¼	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) 1	14,35	13,80	13,90
							Lijnzaad (La Plata) . . . 3	468,—	468,—	438,—

1) Per Januari. 2) Per Maart.
*) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG.
* No. 2 Hard/Red Winter Wheat. 4) Canada No. 4 5) Canada No. 3

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20/26 Jan. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	20/26 Jan. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	1924	1923
Tarwe	18.246	26.873	82.364	—	—	3.668	26.873	86.032
Rogge	11.262	25.191	45.456	1.725	1.725	—	26.916	45.456
Boekweit	1.310	3.401	1.183	—	—	—	3.401	1.183
Mais	25.246	60.403	68.856	6.123	6.123	13.192	66.526	82.048
Gerst	8.662	21.921	11.185	8.060	8.060	3.360	29.981	14.545
Haver	11.965	21.819	5.586	—	—	228	21.819	5.814
Lijnzaad	—	2.482	5.599	1.850	1.850	2.509	4.332	8.108
Lijnkoek	4.519	9.460	18.503	—	—	—	9.460	18.503
Tarwemeel	3.547	11.294	5.821	—	—	2.617	11.294	8.438
Andere meelsoorten	355	516	174	—	—	—	516	174

naar olie, vooral voor spoedige levering was zeer sterk, waardoor de vooral naar Nederland groote verschepingen geen druk uitoefenden. Ook voor koeken was de vraag voor spoedige levering zeer sterk.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Mei/Juni	Cuba's 96 pCt. c.i.f. Febr./Maart	
24 Jan. '24	f 32 13/16	Sh. 62/9	Sh. 25/6	Sh. 26/6	\$ cts. 8,65
17 „ '24	„ 32 1/8	62,9	25,6	25/6	6,65
24 Jan. '23	„ 23 5/8	53 9	19,9	16/6	5,09
24 Jan. '22	„ 21 1/8	51/9	16,9	12/3	3,86
4 Juli '14	„ 11 13/32	18/—	—	—	3,26

In Amerika konden de prijzen voor Spot Centrifugals, zowel als op de termijnmarkt voortdurend verbeteren. Raffinadeurs zitten op slechts kleine voorraden en zullen gestadig moeten doorkopen. Buitendien verkeerden Cubaplanters in gunstiger financiële omstandigheden dan verleden jaar, zoodat, al worden de ontvangsten groot, zij den verkoop van hun product kunnen beheerschen. De openings- en slotnoteringen voor Spot Centrifugals waren 6,53 en 6,65, terwijl deze op de termijnmarkt, waar deze week de maanden versprongen, resp. als volgt waren: Januari/Maart 4,92/4,88; Maart/Mei 4,71/4,96; Mei/Juli 4,77/5,01 en Juli/September 4,83/5,06.

In Cubasuiker kwamen afdoeningen tot stand tot 4,37½ en daarna tot 4¼ f.o.b.

De Cuba-statistiek is als volgt:

	1924	1923	1922
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 19 Jan. '24	107.831	91.420	51.398
Totaal sedert 1/12/'23	292.391	308.932	113.038
Aantal werkende fabrieken . .	155	135	94
Weekexport 19 Jan. '24	64.741	70.434	15.509
Totaal sedert 1/1/'24—19/1/'24	158.390	212.740	39.693
Totale voorraad op 19 Jan. '24	134.001	99.245	810.690

Ook in Engeland blijft de vraag naar prompte suiker bestaan en zullen raffinadeurs hunne behoeften spoedig moeten dekken. De prijs voor geraffineerd werd met 6 d. verhoogd voor loco en op levering.

De vastere stemming in Amerika deelde zich ook aan alle overige markten mede en konden prijzen allerwegen aantrekken.

Ook op Java was de markt vaster gestemd, ofschoon geen belangrijke afdoeningen vermeld werden.

Hier te lande opende de markt deze week vrij lusteloos, doch op de vastere berichten uit de V. S. herleefde de ondernemingsgeest en liepen prijzen op, zoodat het slot de

volgende verbeterde prijzen te zien gaf: Mei f 33,— en Augustus f 30¼. De omzet bleef beperkt met ongeveer 2900 tons.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 16 Januari 1924.

De markt voor Amerikaanse katoen is gedurende de afgelopen week zeer onregelmatig geweest. Prijzen zijn geleidelijk gedaald, zoodat deze gisteren 80 punten lager waren dan verleden Woensdag. Men verwacht echter wel weer een vastere stemming in Liverpool in verband met de hoogere markt in New York, hoewel verkoopen niet groot zijn. Egyptische katoen is ook lager in sympathie met Amerikaanse en noteringen waren gisteren 75 punten lager dan een week geleden.

De toestand voor Spinners van Amerikaanse garens wordt slechter en men zou nu zeggen, dat de beslissing van twee maanden geleden om de officieele productiebeperking op te heffen niet juist is geweest. De commissie uit de industrie, die in November gevormd is, is het eindelijk eens geworden over een schema tot controle der verkoopprijzen en men verwacht wel, dat dit aangenomen zal worden. De vraag naar ringgarens en mulecops is zeer gering en prijzen zijn opnieuw lager, hoewel gisteren meer aanvragen aan de markt waren. In garens voor dhooties voor Bombay is iets gedaan in 30/32er en voor Madras en de andere markten in 40er mule, doch deze verkoopen zijn niet zeer belangrijk geweest. Ook is er iets gedaan in 40er en 44er voor de ververijen, terwijl enkele binnenlandsche orders geplaatst zijn in 40/2 en er verder belangstelling bestaat voor 42/2 en 60/2 voor China. De vraag naar Egyptische garens is gering en prijzen zijn opnieuw lager. Voor Indië zijn enkele orders geplaatst in cops maar voor getwijnde garens is de belangstelling niet groot. Uit de cijfers van de „Board of Trade“ blijkt wel, dat de handel in het afgelopen jaar zeer onbevredigend is geweest en zijn de totaal uitvoeren van katoenen garens bijna 57 miljoen lbs. minder dan in 1922. Wat December betreft is de uitvoer bijna 5 miljoen lbs. minder dan in 1921, hoewel het verschil met December 1922 slechts 575.000 lbs. bedroeg.

Wat zaken in manufacturen betreft, heben deze in de afgelopen week eenigszins geleden door de groote belangstelling in de parlementsitzing en de daling van den Franschen Franc. Toch moet men niet denken, dat er in de doekmarkt niets om is gegaan, daar er zeer veel aanvragen aan de markt waren, hoewel deze over het algemeen niet tot zaken hebben geleid. Men is zeer voorzichtig en de overzeesche markten worden al bang als zij zien, dat katoenprijzen opnieuw zijn gedaald. Prijzen van manufacturen blijven echter vast en hoewel enkele fabrieken op het oogenblik wel weer orders zouden kunnen gebruiken, zijn de bidingen over het algemeen te laag om tot zaken te komen. Toen eenige maanden geleden katoenprijzen zoo plotseling stegen waren er dikwijls nog fabrikanten die goedkoope grond-

stoffen hadden en nog wel eenigszins beneden marktprijs wilden verkoopen, doch thans is dit niet meer het geval en zijn noteeringen van alle fabrikanten vrijwel gelijk, zoodat het ook daardoor moeilijker wordt orders geboekt te krijgen. Over het algemeen verwacht men echter geen lagere prijzen en vreest men zelfs, dat deze in het voorjaar zouden kunnen stijgen, zoodat ook deze onzekerheid er niet toe meewerkt om het vertrouwen bij afnemers te vergrooten.

Manchester, d.d. 23 Januari 1924.

Fluctuaties van ruwe katoen zijn deze week slechts gering geweest, doch ten slotte is de markt toch nog 63 punten lager. Verschillende andere factoren, als de spoorwegstaking, de groote koersdalingen van verschillende buitenlandse valuta en ook de politieke toestand in Engeland zelf, hebben over het algemeen operaties zeer beperkt. Het ginningsbericht, dat een totaal hoeveelheid van 9.900.000 balen aangaf tegen 9.648.000 balen verleden jaar, was iets minder dan men verwacht had, doch had dit geen invloed op de markt. Egyptische katoen is vast en prijzen daarvan zijn slechts weinig veranderd, hoewel ook verkoopen gering blijven.

Verkoopen van Amerikaansche garens, zoowel van cops als boomen zijn gering en de meeste biedingen, die aan de markt zijn, zijn tegen lager limites dan de spinners willen accepteren. Voor Holland schijnt in inslaggarens nog wel wat gedaan te zijn, terwijl Madras voor 40er Mulebundels aan de markt is, hoewel de prijzen daarvan ook slecht zijn. Voor het Noorden is nog wel wat gedaan in 40/2 bundels, terwijl ook Bombay belangstelling toont voor getwijfde garens in de nummers 30/2—60/2 en China in de nummers 42/2—60/2. De geboden prijzen zijn echter in de meeste gevallen 2 d. of meer te laag, zoodat er slechts weinig orders geboekt zijn. In Egyptische garens is de stemming kalm, hoewel enkele orders geboekt worden, zoowel in enkele als in getwijfde garens, doch de exportvraag is van weinig beteekenis. Het schema voor de controle in de spinnerijen van Amerikaansche garens maakt goeden voortgang, hoewel over verschillende bijzonderheden nog geen beslissing is gevallen.

In de doekmarkt is de stemming niet zeer opgewekt. Er zijn wel vele aanvragen aan de markt, speciaal in gebleekte goederen voor China en dhooties en stapels voor Calcutta, doch deze kunnen slechts in weinige gevallen tot zaken leiden. Bovendien heeft men een zeer groote belangstelling voor de spoorwegstaking en het nieuwe Ministerie, zoodat dat er ook al toe meewerkt om operaties eenigszins te beperken. Er zijn weinig nieuwe feiten te vermelden, hoewel voorraden over het algemeen klein zijn en de vraag naar manufacturen in de meeste overzeesche markten vrij gunstig is.

16 Jan. 23 Jan. Oost. koersen. 15 Jan. 22 Jan.

Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië 1/5 1/8 1/5 7/8
 F.G.F. Sakellarides 23,10 23,20 T.T. op Hongkong 2 4 2 4 1/8
 G.F. No. 1 Oomra 13,20 13,00 T.T. op Shanghai 3 3/8 3 3/4

Noteering voor Loco-Katoen.
 (Middling Uplands.)

	25 Jan. 1924	18 Jan. 1924	11 Jan. 1924	25 Jan. 1923	25 Jan. 1922
New York voor Middling ...	33,45 c	33,20 c	34,35 c	28,60 c	17,35 c
New Orleans voor Middling	33,50 c	33,25 c	34,— c	28,63 c	16,25 c
Liverpool voor Fy Middl. ...	19,81 d	19,33 d	19,82 d	16,63 d	10,22 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
 (In duizendtallen balen. *)

	1 Aug. '23 tot 25 Jan. '24	Overeenkomstige periode	
		1922-'23	1921-'22
Ontvangsten Gulf-Havens.	5.319	4.469	3.909
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië			
" " 't Vasteland			
" " Japan	417	340	639

Voorraden.
 (In duizendtallen balen. *)

	25 Jan. '24	Overeenkomstig tijdstip	
		1923	1922
Amerik. havens	950	949	1.229
Binnenland	968	1.214	1.493
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	505	470	603

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdeudijk.)
 Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
26 Jan. 1924	282.000	19.750	754.000	25.000	6 3/8
19 " 1924	323.000	19.950	754.000	24.000	6 3/16
12 " 1924	328.000	18.050	743.000	24.000	6 1/2
26 Jan. 1923	1.387.000	20.300	2.144.000	23.500	6

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
26 Jan. 1924	60.000	2.445.000	212.000	5.839.000
26 Jan. 1923	46.000	1.994.000	183.000	4.569.000

RUBBER.

Op de rubbermarkt was in de afgelopen week de flauwe stemming overwegend en prijzen bewogen zich in dalende richting. Er was wel is waar af en toe een kleine opleving, doch de prijzen gaven aan het einde der week een achteruitgang te zien, zooals uit onderstaande noteeringen blijkt:

De slotnoteeringen zijn: einde voorafgaande week:

Smoked Sheets Januari	72 1/2 ct.	76 ct.
" " Jan./Maart	74 "	76 1/2 "
" " April/Juni	75 "	77 1/2 "
Prima Crêpe Januari	72 "	76 "
" " Jan./Maart	73 1/2 "	76 1/2 "
" " April/Juni	75 "	78 "

28 Januari 1924.

COPRA.

De stemming bleef aanvankelijk zeer vast, en de prijzen gingen voor vroege aflading vrij veel hooger; latere maanden genoten minder belangstelling. De laatste dagen der week was de markt kalmer, vroege aflading en stoomend is echter weinig te koop.

De noteeringen zijn heden:

Nederl. Ind. f.m.s. October/December	afl. f 36 1/2
" " " December/Februari	" " 35 1/2
" " " Januari/Maart	" " 34 7/8

28 Januari 1924.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
28 Jan. 1924	62.5/-	68.5/-	249.-/-	32.-/-	35.5/-
21 " 1924	61.7/6	67.10/-	255.5/	32.2/6	35.12/6
14 " 1923	60.15/-	66.17/6	248.7/6	30.15/-	34.7/6
7 " 1923	61.-/-	67.5/-	238.2/6	30.15/-	34.2/6
29 Jan. 1923	66.2/6	72.15/-	186.-/-	28.5/-	36.12/6
20 Juli 1914	61.-/-	—	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

De twee dingen, welke velen reeders op het oogenblik het meeste belang inboezemen, zijn het verloop van de staking van de machinisten van de spoorwegen in Engeland en de thuiskomende vrachten van La Plata.

Door de staking in Engeland is de uitvoer van kolen grootendeels stopgezet, hetgeen, indien de staking geruimen tijd duurt, stellig zijn invloed op de thuiskomende vracht zal doen gevoelen.

Wat de La Platamarkt betreft, zijn in de laatste dagen bevrachtingen tot stand gekomen tegen veel hoogere cijfers en vooral voor booten, welke 15 Februari cancelling kunnen geven is het op het oogenblik niet te zeggen, hoeveel hooger deze nog zullen kunnen bedingen. Ook latere posities zijn beïnvloed en algemeen is deze markt zeer vast.

De staking bij de spoorwegen in Engeland heeft reeds gemaakt dat de vraag naar kolen van Noord-Amerika grooter wordt. Eenige Shipping Board booten zijn in de vaart gebracht. Naar West-Italië is \$ 3,50 betaald en 21/- naar Port Saïd.

Met graan van de Northern range zijn zeer weinig booten afgesloten.

Van de Golf van Mexico werden een paar booten bevracht met hout naar La Plata tegen 155/- met Februari/Maart-aflading en van New Orleans naar Rotterdam en Londen werd een boot van 8.200 ton bevracht op lump sum basis voor \$ 50.000 op gross form of charter.

Van Port Arthur werd een boot met case oil bevracht op de basis van 28 cent naar Zuid-Afrika, optie Mauritius met 1/15 Maart ligdagen.

Van de North Pacific naar de Middellandsche Zee werd een boot bevracht tegen 40/- naar U.K./Continent en 42/6 naar de Mediterranean voor Februari-aflading en voor hout werd van daar naar Newcastle N.S.W./Adelaide range 3 havens \$ 15,50 betaald voor 1/20 Februari ligdagen.

Zooals reeds gezegd zijn de vrachten van La Plata vast. Voor handige prompte booten is 30/- te bedingen van niet boven San Lorenzo naar U.K./Continent, doch de reeders houden op het oogenblik vast aan het cijfer van 31/3 per ton. Voor Februari/Maart is het cijfer 27/6 en voor April 27/- no reduction.

Van Mauritius is een boot met suiker bevracht tegen 30/- naar U.K./Continent.

De vrachten van Voor-Indië bleven ongeveer op dezelfde hoogte, doch zijn vast. Van Bombay on deadweight naar de Middellandsche Zee/U.K./Continent is het geldende cijfer 28/-, terwijl voor rijst van Birma 35/- naar dezelfde bestemmingen is betaald voor een Maart boot.

Van Zuid-Australië naar Shanghai zijn booten afgesloten tegen 30/- voor April/Mei-aflading.

De vrachten van de Zwarte Zee blijven ongeveer hetzelfde, nl. 13/6 à 14/-, al naar grootte en bestemming. De thuishkomende vrachten van de Middellandsche Zee blijven ongeveer op dezelfde hoogte. Voor een boot van 4500 ton van Algiers naar Newport is 6/6 betaald voor prompte aflading.

De uitgaande vrachten van Wales zijn niet genoteerd.
29 Januari 1924.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen /R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol kanaal	Rotterdam	Engeland
21-26 Jan. 1924	—	13/9 ²	—	3/9	24/11	24/11
14-19 „ 1924	—	14/- ²	14 ⁸	3/6	25/6	25/6
22-27 Jan. 1923	—	—	11 ⁸	3/-	21/6	21/6
23-28 Jan. 1922	—	—	17 ⁸	4/6	36/3	36/3
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ¹ / ₄	1/11 ¹ / ₄	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
21-26 Jan. '24	5/2 ¹ / ₂	8/9	9/3	12/3	4/10 ¹ / ₂	—
14-19 „ '24	5/2 ¹ / ₂	8/9	9/3	12,3	5/-	—
22-27 Jan. '23	5/6	10/8	11/6	14/6	4/9	6/9
23-28 Jan. '22	7/-	12/9	15/6	13/6	6/9	9/-
Juli 1914 fr. 7,-	7/-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
21-26 Januari 1924..	27/10	33/7 ¹ / ₂	33/9	27/6
14-19 „ 1924..	27/8	31/3	33/9	27/6
22-27 Januari 1923..	25/-	30/-	35/-	36/-
23-28 Januari 1922..	21/3	27/6	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 20—26 Januari 1924.

De aanvoeren van zeezijde waren zeer gering. De beschikbare scheepsruimte werd schaarscher, aangezien vele schepen leeg naar de Ruhr sleepten om aldaar te laden.

De daghuur bedroeg voor groote schepen om in de Ruhr te laden in het begin der week 1 ¹/₄ ct. en liep geleidelijk op tot 2 ¹/₄ ct. in het laatst der week. De huur van kanaalschepen, welke in het begin der week 2 cts. bedroeg, liep op tot 2 ¹/₂ ct. per ton en per dag.

De waterstand bleef gunstig, zoodat zonder bezwaar afgeladen kon worden.

Het sleeploon werd genoteerd volgens het 80 à 90 cts. tarief.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN:

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,—. Gebonden f 4.75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hooghweg 122, onder gelijktijdige remise per postwissel of op postchèque en girorekening No. 8408, Rotterdam.

ALGEMEEN ADRESBOEK

van Nederland en Nederlandsch-Indië

ten dienste van

HANDEL, NIJVERHEID, LANDBOUW EN VERKEER

Algemeene Naamlijst van Beroepen en Bedrijven

van alle Gemeenten, samengesteld naar gegevens van ruim 1100 Correspondenten

Zeventiende Druk • Uitgave 1924

Prijs f 25,—

Alom verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij Nijgh & Van Ditmar's Uitg.-Mij, Rotterdam